

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

№ 28 (30997) 13 fevral 2026-cı il, cümə

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi

Azərbaycanın dövlət qurumları “mygov” vahid rəqəmsal platformasına keçir

Son illər ərzində müxtəlif dövlət qurumları – nazirliklər və digər dövlət qurumları tərəfindən müxtəlif platforma və tətbiqlər işlənib hazırlanmışdır. Bu işin artıq koordinasiya şəklində aparılması üçün, hesab edirəm ki, buna da ehtiyac olmayacaq və yaradılmış platforma və tətbiqlər tədricən ləğv edilməlidir, hansı müddət ərzində, onu indi mənə təkliflər təqdim ediləndə təklif edərsiniz. Dövlət xidmətləri “mygov” üzərindən həyata keçirilməlidir – yəni vahid mərkəzdən. Hər kəs bunu bilməlidir – həm dövlət qurumları, həm vətəndaşlar. Bu, vətəndaşlar üçün də çox böyük üstünlük təmin edəcək.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycanın rəqəmsal gələcəyinin iqtisadi modeli

Səhifə → 7

Dünya Şəhərsalma Forumu və Azərbaycanın hədəfləri

Səhifə → 8

Mədəni irs babalarının könül əmanətidir

Səhifə → 10

“Əsrin müqaviləsi”nin baş quruculuq meydanı

Ötən il gerçəkləşdirilən layihələrə 1 milyard 852 milyon dollar xərclənib

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsünə dair saziş – “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər, mühüm infrastruktur layihələrinin reallaşdırılması ölkəmizin davamlı sosial-iqtisadi inkişafı üçün möhkəm təməl, etibarlı bazadır. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, bu tarixi saziş özünün zəngin karbohidrogen ehtiyatlarından düzgün, səmərəli şəkildə istifadə edən Azərbaycan Respublikasını regionun ən sabit və dinamik inkişaf edən ölkəsinə çevirib.

(ardı 7-ci səhifədə)

Demokratiyaya tank dəstəyi?

Yaxud Qərbin Gürcüstana qərəzli yanaşmasına sözdür

“Bəzi Avropa liderləri “demokratiyanın bərqərar edilməsi” üçün Gürcüstana tank göndərməyə hazırdırlar”. Bunu Gürcüstan parlamentinin sədri Şalva Papuaşvili bildirib. Cənab Papuaşvilinin fikirləri adi qarşılanma bilməz. Çünki, həqiqətən, Qərbin bir sıra dairələrinin Gürcüstana son illərdəki münasibətində nə əndazə var, nə də nizam və ölçü. Həmin dairələri təmsil edən şəxslərin hər birinin dilindən qərəz tökülür. Elə bir qərəz ki, bir növ, patoloji xəstəlik kimidir və Azərbaycan da zaman-zaman oxşar xəstəliyin müxtəlif təzahürləri ilə üzləşib. Yəni mövzuya həm də buna görə diqqət yetiririk.

(ardı 5-ci səhifədə)

“Strateji sıçrayış”

Səhifə → 4

Bakının Əbu-Dabi qardaşı

Səhifə → 4

Avropa siyasətində “gizli güc”

Səhifə → 4

Paşinyanın “İcəvan marşrutu”

Səhifə → 6

İrəvanın Kreml ilə “dəmir” oyunu

Səhifə → 6

Ayvazyanın “strateji üçbucaq” xülyası

Səhifə → 5

Azərbaycan Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin hərbi qulluqçularının və mülki işçilərinin təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Xidməti vəzifələrini və qarşısında qoyulmuş tapşırıqları yerinə yetirərkən fərqləndiklərinə görə Azərbaycan Respublikası Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin aşağıdakı hərbi qulluqçuları və mülki işçiləri təltif edilsinlər:

“Vətən uğrunda” medalı ilə

Qarayev Natiq Sahib oğlu – general-mayor
Cəfərov Elməddin Qulu oğlu – polkovnik
Quliyev İslam Ramiz oğlu – polkovnik

“Hərbi xidmətlərə görə” medalı ilə

Hidayev Əziz Şahmura oğlu – polkovnik
Abbasov Hikmət Zəhid oğlu – mayor
Əliyeva Samirə Təşkilat qızı – mayor

“Tərəqqi” medalı ilə

Sədrətdinov Pərviz Həsən oğlu.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti işçilərinin təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Vergi sisteminin inkişafında xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin aşağıdakı işçiləri təltif edilsinlər:

“Tərəqqi” medalı ilə

Əliyev Nazim Kazım oğlu

1-ci dərəcəli “Vergi orqanlarında xidmətdə fərqlənməyə görə” medalı ilə

Abbasov Etibar Akif oğlu
Bədəlova Zöhrə Əlirza qızı
Gözalov Zülfi Məmməd oğlu
Həziyeva Gülçöhrə Hacıqulu qızı

Hüseynov Alı Hüseynqulu oğlu
İsgəndərov Nəsim Əli oğlu
Məmmədov Şahin Yusif oğlu
Rzayev Zəmin Vahid oğlu
Səfərova Rəsmiyyə Suca qızı

3-cü dərəcəli “Vergi orqanlarında xidmətdə fərqlənməyə görə” medalı ilə

Qasımlı Nuranə Nuruəddin qızı
Qənbərov Zəhid Paşa oğlu.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 fevral 2026-cı il

Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin əməkdaşlarına ali xüsusi rütbələrin verilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 24-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin aşağıdakı əməkdaşlarına ali xüsusi rütbələr verilsin:

“2-ci dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri” ali xüsusi rütbəsi

Orxan Faiq oğlu Nəzərli – Dövlət Vergi Xidmətinin rəisi

“3-cü dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri” ali xüsusi rütbəsi

Nicət Şükür oğlu İmanov – Vergi siyasəti baş idarəsinin rəisi
Abbas Cəlil oğlu İsmayilov – Vergi audit baş idarəsinin rəisi
Səməd Ədil oğlu Vəliyev – 2 sayılı Ərazi Vergilər Baş İdarəsinin rəisi.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 fevral 2026-cı il

“Azərbayca”nın Şuşa məscidinə sənət töhfəsi

Heydər Əliyev Fondu, “PASHA Holding” və “PMD Projects”in təşkilatçılığı ilə “Azərbayca” ASC-nin yaradıcı heyəti və toxucu ustalarının birgə zəhməti nəticəsində ümumdünya xalçaçılıq tarixində analoqu olmayan, diametri 22,17 metr olan dairəvi əl xalçasının toxunma prosesi artıq tamamlanıb. Bu barədə “Azərbayca” ASC-dən məlumat verilib.

Bildirilib ki, Şuşa məscidi üçün iki ayrı dairəvi xalça hazırlanıb: məscidin birinci mərtəbəsi üçün nəzərdə tutulan xalça İsmayilli emalatxanasında toxunaraq başa çatdırılıb, ikinci mərtəbə üçün hazırlanan xalça isə “Azərbayca” ASC-nin Şabran emalatxanasında toxunub.

Şuşa məscidi üçün hazırlanmış dairəvi xalçanın kəsilməsi prosesində Leyla Əliyeva iştirak edib. Daha əvvəl Leyla Əliyeva İsmayilli emalatxanasına baş çəkərək xalça ilə yaxından tanış olub, toxucularla vaxt keçirib və tarixi əsərə çevriləcək xalçaya ilmə atıb. Xalçanın son ilmələri məhz Leyla Əliyeva tərəfindən vurulub.

Xatırladaq ki, “Qarabağ” qrupuna aid olan və “Xətai” xalçasının elementlərini özündə birləşdirən bu nadir əsərin əsas toxunma prosesi İsmayilli emalatxanasında həyata keçirilib. Toxunma prosesində 150 toxucu, təxminən, 60 milyon ilmə vurub. Möhtəşəm əsərin toxunmasına 2024-cü il dekabrın 16-da başlanılıb.

Xalçanın tam şəkildə toxunması üçün xüsusi olaraq yeni və fərqli üslubda dəzgah sifariş edilib. İki mərtəbədən ibarət bu dəzgah xaricdən dəvət olunmuş mütəxəssislər qrupu tərəfindən məhz “Azərbayca” ASC üçün hazırlanıb.

XQ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab İlham Əliyevə

Zati-aliləri!

“Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı”na layiq görülməyiniz münasibətilə Sizə İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı (ICESCO) adından və şəxsən öz adından ən səmimi təbriklərimizi çatdırmaqdan böyük şərəf və məmnunluq duyuram.

Mərhum Şeyx Zayed-in adını daşıyan bu xüsusi mükafat həyatını tolerantlıq və dinc yanaşı yaşamaq dəyərlərinə həsr etmiş bir liderə layiqli ehtiramdır. Bu şərəfə layiq görülməyiniz cəsarətli liderliyinizin və Cənubi Qafqaz üçün yeni bir sülh fəslə yaratmaq məramına sarsılmaz sadiqliyinizin bariz sübutudur.

Biz Azərbaycan və Ermənistan arasında tarixi sülh təşəbbüsünü böyük ümidlə izlədik. Zati-alinizin də qeyd etdiyi kimi, 2025-ci il avqustun 8-də Vaşinqtonda Birgə Bəyannamənin imzalanmasından sonrakı aylarda hər iki ölkə cəmiyyətinin ikitərəfli ticarət və tranzit sahəsində ümidverici addımlar da daxil olmaqla, sülhün real faydalar gətirməsinin şahidi olduğunu görmək çox ruhlandırıcıdır. Dialoqdan əməkdaşlığa doğru bu əhəmiyyətli irəliləyiş haqiqətən təqdirəlayiqdir.

ICESCO yekun və hərtərəfli Sülh Sazişinə doğru bu həyatı əhəmiyyətli irəliləyiş qətiyyətlə dəstəkləyir. Əminik ki, bu gün qoyulan təməllər regionun gələcək nəsilləri üçün davamlı sabitliyi, təhlükəsizliyi və rifahı təmin edəcəkdir. Təşkilatımız qarşılıqlı anlaşma və həmrəylik körpüləri qurmağı hədəfləyən təhsil, elm və mədəniyyət proqramları vasitəsilə bu səyləri dəstəkləməyə hazırdır.

Azərbaycan xalqı üçün daha fəravan və dinc gələcək qurmağa sadiqliyiniz hər dəfə mənə dərin təəssürat yaradır. Bu mükafat Sizin siyasətinizin hazırda regionda harmoniyaya yol açdığını bir daha təsdiqləyir.

Zati-aliləri, bu beynəlxalq mükafata layiq görülməyiniz münasibətilə bir daha səmimi təbriklərimizi qəbul etməyinizi xahiş edirəm. Azərbaycan Respublikasını sarsılmaz sülh və qardaşlıqla müəyyən edilmiş gələcəyə doğru istiqamətləndirmək yolunda Sizə davamlı uğurlar arzulayıram.

İcəzə verin, bu fürsətdən istifadə edərək Zati-alinizə ən yüksək ehtiramımı bildirirəm.

Hörmətlə,

Səlim bin Məhəmməd əl-MALİK,
ICESCO-nun Baş direktoru

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab İlham Əliyevə

Zati-aliləri!

“Zayed İnsan Qardaşlığı Mükafatı”na layiq görülməyiniz münasibətilə Sizə dərin hörmət və ehtiramla ən səmimi təbriklərimi çatdırmaqdan məmnunam. Bu nüfuzlu mükafat Sizin müdrik rəhbərliyinizin və qarşdurma əvəzinə sülh yolunu seçmək qətiyyətinizin bariz göstəricisidir. Tez-tez ciddi gərginliklərə səciyyələənən bir dövrdə keçmişdə yaşanmışları deyil, gələcəklə bağlı məsələləri ön plana çəkərək bu istiqamətdə göstərdiyiniz səylər mühüm mənəvi və siyasi əhəmiyyət daşıyır.

2013-cü ildə İsveçrə Konfederasiyasının Kantonlar Şurasının sədri qismində rəsmi səfərim zamanı Bakıda Sizinlə keçirdiyimiz görüşü böyük məmnuniyyətlə və maraqla xatırlayıram. Həmin görüşdə apardığımız dərin məzmunlu fikir mübadiləsi mənim üçün əhəmiyyətli bir xətirə olaraq qalır. O vaxt müzakirə etdiyimiz

dialoq prinsiplərini bu gün də Sizin regional və beynəlxalq fəaliyyətinizdə istiqamət olaraq görmək sevindiricidir.

Azərbaycan ilə Ermənistan arasında Sülh Sazişi ilə bağlı əldə olunan tarixi irəliləyiş göstərir ki, əsl güc diplomatiya və barışqıda təcəssüm olunur. Sizin bu istiqamətdə nümayiş etdirdiyiniz qətiyyət beynəlxalq ictimaiyyətə daha sabit və proqnozlaşdırılabilən gələcəyin mümkün olduğuna ümid verir.

Zati-aliləri, Sizə olan ən yüksək ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edir. Azərbaycan Respublikasına davamlı rifah arzularımı bildirirəm.

Hörmətlə,

Filippo LOMBARDİ,
İsveçrə Konfederasiyası Federal Parlamenti Kantonlar Şurasının (Senatının) sabiq sədri

Baş prokuror paytaxtın Suraxanı rayonunda vətəndaşları qəbul edib

Fevralın 12-də Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Kamran Əliyev Bakı şəhəri Suraxanı rayon prokurorluğunun inzibati binasında Suraxanı rayonundan olan vətəndaşları qəbul edib.

Qəbulda iştirak edən 45 nəfər vətəndaşın müraciətində konkret cinayət işlərinin istintaqı, törədilmiş cinayətlər barədə məlumatların araşdırılması zamanı yol verilmiş qanun pozuntuları və məhkəmədə baxılan cinayət işləri üzrə dövlət ittihamı-

nın müdafiəsinə dair məsələlərin bilavasitə prokurorluqda və ya aidiyyəti icra orqanlarında operativ həlli üçün müvafiq göstərişlər verilib.

XQ

Avropa İttifaqının səfiri Naxçıvanda

Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi Ceyhun Cəlilov Avropa İttifaqının Azərbaycan Respublikasındakı səfiri Mariyana Kuyundziçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Söhbət zamanı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında strateji tərəfdaşlıq, dostluq və etimada əsaslanan münasibətlərin uğurla inkişaf etdiyi vurğulanıb. Bildirilib ki, Avropa İttifaqına üzv dövlətlərin Azərbaycanla uzunmüddətli və faydalı əməkdaşlığı xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Görüşdə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh gündəliyi çərçivəsində əldə olunan razılaşmalardan məmnunluq ifadə olunub. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Orta Dəhliz üzrə kommunikasiyaların qurulmasında mühüm strateji bölgə kimi önəminə diqqət yetirilib. Naxçıvanın iqtisadi potensialı, xüsusən bərpaolunan enerji imkanları, sahibkarlara tətbiq

edilən 10 illik vergi güzəştlərinin əhəmiyyəti və regionun gələcəkdə azad iqtisadi zonaya çevriləcəyi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Səfir Mariyana Kuyundziç ilk biznes səfərinə Naxçıvan Muxtar Respublikasında başlamasının əhəmiyyətini vurğulayıb. Qarşıdakı illərdə Avropa İttifaqı tərəfindən həyata keçiriləcək layihələrin iqtisadi aspektləri müzakirə edilib.

Görüşdə “Mərlər Razılaşması-Şərq” layihəsinin təqdimat konfransının əhəmiyyətinə də toxunulu

Səbuhi HƏSƏNOV
XQ

Xəyanətin anatomiyası

Platon, Şekspir və Hüqo nəyə təəccüblənərdi?

Platon deyirdi ki, dövlətin ən böyük bəlası ona düşmən olanlardan çox, ona dost görünüb zərbə vuranlardır. Onun xəyanətə baxışı belə idi. Lev Tolstoy isə xəyanətin yalnız bir hərəkət deyil, xarakterin güzgüsü olduğunu vurğulayırdı. Uilyam Şekspir “xəyanət edən, əvvəlcə öz şərafini öldürür” deyirdi. Hesab edirik ki, bu mənada ən dramatik fikir Viktor Hüqoya məxsusdur. Onun fikrinə, Vətənə xəyanət, insanın öz vicdanına vurduğu ən ağır zərbədir.

Bəli, dövlət çevrilişinə cəhd yuxarıda vurğuladığımız və eyni zamanda, haqqında söz açmağımız bütün məqamların, yumşaq desək, çox pis təzahürüdür. Təsəvvür edin, uzun müddət hakimiyyət eşelonunda çox

idarəçiliyi sisteminin yenidən formalaşdırılması ilə bağlı plan hazırlayıb. Nə qədər də böyük miskinlikdir. Onun Azərbaycan-dakı şəkəninin fəaliyyətini xarici ölkə ilə əlaqələndirməsi və ona rəhbərliyi reallaş-

yüksək vəzifə tutmuş Ramiz Mehdiyev bu təzahürün, belə demək mümkünsə, iyrənc nümunəsidir. Əslində, təsəvvürə gətirilməsi mümkünsüz haldır. Təbii ki, bu durum Ramiz Ənvər oğlunun şəxsi faciəsidir. Amma...

Nəçə il dövlətdə yüksək vəzifə tutasan, ideyalar formalaşdırmış kimi məqalələr, yazılar yazasan, axırda məlum ola ki, hansısa başqa dövlətə sığınmışsan, konkret desək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini Rusiyanın himayəsi altında görmüşsən. Bundan rəzil durumu təsəvvürə gətirmək, sadəcə, mümkün deyil. O cümlədən, uzun illər Azərbaycanın baş nazirinin müavini olmuş Abbas Abbasovu götürək. Görəsən, onun nəyi çatmırdı? Yəni, xəyanətin bədii ədəbiyyatlarda təsəvvürünü tapan motivi bu qədərmi də-rindir? Deməyə söz tapmırıq.

Deməli, adlarını çəkdiyimiz bu şəxslər xəyanətlərini ölkəmizdə müxalifət adına qara yara olan Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyasının sədri Əli Kərimli ilə birlikdə reallaşdırıblar. Daha doğrusu, reallaşdırmaq istəyiblər. Hər halda, Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin yaydığı məlumat bunu deməyə əsas verir. Xəyanət isə dövlət çevrilişinə cəhddir.

...Ramiz Mehdiyev xaricdə kiməsə zəng edir və deyir ki, Azərbaycanda dövlət

dərməsi də həmçinin. Deyəsən, yəni Şimal külləkləri əsdi axı...

Bəli, Ramiz Mehdiyevin rəhbərlik etdiyi və Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə, ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə qənim kəsilmiş bu şəkə ardıcıl olaraq ölkəmizdə gərgin vəziyyət yaratmaq, ictimai sabitliyi pozmaq, dövlət maraqlarına qarşı planlar qurmaq və gerçəkləşdirmək istiqamətində fəaliyyət göstərüb. Bu şəkə, həmçinin, respublikamızın nüfuzuna xələl gətirmək üçün bütün mümkün vasitələrdən istifadə etməkdən də çəkinməyib. Həqiqətən, son dərəcə acınacaqlı durumdur. Amma daha acınacaqlı durum var.

Məlumdur ki, 44 günlük Vətən müharibəsi Azərbaycan xalqının ruhundan qaynaqlanmış müqəddəs haqq savaşı idi. Savaş müddətində xalqımızın möhtəşəm vəhdətini gördük. Elə bir vəhdət ki, qarşısında heç bir qüvvə dayana bilmədi və noticədə müqəddəs Zəfərimizə qovuşduq, 30 ilə yaxın işğal altında qalmış torpaqlarımızın azadlığa qovuşmasına nail olduq.

Amma sözügedən şəkə Vətən müharibəsi ərəfəsində ictimai rəydə Azərbaycanın sarsıdıcı zərbə alacağı və uduzacağı reyini formalaşdırmağa çalışıb. Heç şübhəsiz, bu düşüncə də Rusiyanın buyruq quluna çevrilməsi R.Mehdiyevdən gəlib. Axı müharibə dövründə və ondan əvvəl

radikal müxalifət nümayəndələrinin xalqa ünvanladığı fikirlərə nəzərən də ölkəmizin siyasi və hərbi güdrətini zədələməyə yönəlmiş çağırışların ön planda dayandığını görmək mümkündür.

Bəli, o dövəndə müxalif düşərgə tərəfindən ictimai rəyə Azərbaycanın Ermənistanla müharibə aparacağı təqdirdə heç bir şeyə nail olmayacağına dair ideyalar yeridilirdi. Belə ideyalar xaricdən eşidilən və Azərbaycanın, guya, işğalçı müharibə apardığını iddia edən baxışlarla çulğalaşırdı. Yəqin, bu sifarişin üzərindən də Şimal küləyinin əsdiyinin fərqinə vardınız.

Qeyd edək ki, 44 günlük müharibədən əvvəl Rusiyadakı bəzi dairələr Azərbaycan-Ermənistan münasqəsi ilə bağlı, bir növ, bıçağın sümüyə dirəndiyinin fərqinə varmışdılar. Amma onlar nəyin bahasına olursa-olsun Ermənistanı müdafiə etmək, işğalla xarakterizə olunan status-kvonu saxlamaqda maraqlı idilər. Ona görə də Azərbaycan cəmiyyətinin haqq işini gerçəkləşdirmək istiqamətindəki əzməni qırmağa çalışırdılar. Yəqin, müxalifətin 44 günlük müharibənin ilk günlərində və ondan əvvəlki zaman kəsiyində aşladığı ruh düşkünlüyündəki motivlərin fərqinə vardınız. Ramiz Ənvərov üçün məhz bu şəkə ilə əlbirliyi Platonun, Şekspirin, Hüqonun və digər dühaların təfəkküründən süzülən xəyanət anlayışının təsvirindən qat-qat ağırdır.

R.Mehdiyev radikal müxalifəti daim aktiv fəaliyyətə sövq edib və ölkəni daxili gərgin vəziyyətdə saxlamağa çalışıb. Bu istiqamətdə onun xaricdəki söyüş müxalifətinə təlimatlandırması və idarə etməsi də xəyanətin bədii ədəbiyyatlarda yer almayan motivlərini ortaya qoyur. Amma Ramiz Mehdiyevin, Əli Kərimlinin, Abbas Abbasovun və şəkənin digər üzvlərinin xəyanətkar siması, onların dövlətimizə və xalqımıza, müstəqilliyimizə və konstitusiyaya quruluşumuza qarşı ardıcıl düşmən fəaliyyətləri ifşa olunur. DTX-nın ortaya qoyduğu və cəmiyyətə açıqladığı məqamlar bunu bir daha göstərməkdədir. Bu məqamlar, eyni zamanda, onu göstərir ki, Azərbaycan dövləti xarici arenalarda olduğu kimi, daxili müstəvidə də möhkəmdir. Xaricdəki qüvvələrin əli ilə gerçəkləşdirilməsinə çalışılan primitiv gedışlər ölkəmizin qürurunu və əzməni, müstəqil siyasi xəttini heç bir halda zədələyər, respublikamızı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə tutduğu yoldan döndərə bilməz. Xarakterindəki çatlarla şərafəni öldürənlər, vicdanına ağır zərbələr vuranlar haqqa doğru addımlarımızın qarşısını kəsə bilməzlər. Çünki dövlətimizin yolu və addımları xalqımızın iradəsindən və əzmindən nəşət alır.

Ə.RÜSTƏMOV
XQ

Bakıda Küveytin Milli Günü qeyd olunub

Bakıda Küveyt Dövlətinin 65-ci Milli Günü və 35-ci Qurtuluş Günü münasibətilə rəsmi qəbul təşkil olunub.

Küveytin Azərbaycandakı səfiri Məhəmməd Feysal əl-Mutairi iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi, mədəni və digər sahələrdə mövcud olan yüksək səviyyəli əlaqələrdən məmnunluğunu ifadə edib. O bildirib ki, Küveyt və Azərbaycan beynəlxalq arenada, o cümlədən BMT, Qo-

əhatə edən yol xəritəsi qəbul olunub, kənd təsərrüfatı, idman, mədəniyyət və turizm sahələrində əməkdaşlıq sənədləri imzalanıb. Səfir qarşılıqlı rəsmi səfərlərin və iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb, həmçinin Küveytin Bakıda keçiriləcək Ümumdünya Şəhər-

şulmama Hərəkatı və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində sıx əməkdaşlıq və koordinasiya həyata keçirir, qarşılıqlı namizədlilikləri dəstəkləyir.

Diplomat ötan il ərzində əlaqələrin inkişafına töhfə verən mühüm hadisələrə də toxunaraq Küveytdə keçirilmiş Azərbaycan-Küveyt Əməkdaşlıq üzrə Birgə Komissiya üçüncü iclasını xüsusi qeyd edib. Onun sözlərinə görə, iclas çərçivəsində birgə bəyannamə və 2025–2027-ci illəri

salma Forumunun 13-cü sessiyasında fəal iştirak edəcəyini bildirib.

Azərbaycanın xarici işlər nazirinin müavini Elnur Məmmədov isə çıxışında Küveyt Dövlətinin 65-ci Milli Günü və 35-ci Qurtuluş Günü münasibətilə Azərbaycan hökuməti adından təbriklərini çatdırıb, dost və qardaş Küveyt xalqına sülh, rifah və davamlı inkişaf arzulayıb.

Tədbir bədii hissə ilə davam edib.

XQ

DTX dövlət hakimiyyəti əleyhinə cinayət əməlləri törətmiş şəxslərlə bağlı məlumat yaydı

Xarici xüsusi xidmət orqanlarının Azərbaycanın təhlükəsizliyinə, milli maraq və mənafələrinə qarşı həyata keçirdikləri təxribat-pozuculuq fəaliyyətinin qarşısını alınması ilə bağlı Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən görülmüş kompleks tədbirlər nəticəsində Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları - Mehdiyev Ramiz Ənvər oğlu, Abbasov Abbas Aydın oğlu, Kərimli Əli Əmirhüseyn oğlu və qeyrilərinin hakimiyyətin zorla ələ keçirilməsinə, dövlətin konstitusiyaya quruluşunun zorla dəyişdirilməsinə yönələn hərəkətlər etmələrinə əsaslı şübhələr yaranıb.

Bu barədə Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) Mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Cinayət işi üzrə təqsirləndirilən şəxslərə elan edilmis ittihamə əsasən, xarici ölkənin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən Azərbaycandakı siyasi proseslərə müdaxilə etmək məqsədilə yaradılaraq 4 iyul 2012-ci ildə xarici ölkədə “Rusiya Azərbaycan Təşkilatları İttifaqı” adı altında qeydiyyatdan keçirilmiş və “Milyarderlər İttifaqı” adlandırılan təşkilatın həmtəsisçiləri və rəhbərləri olmuş Abbasov Abbas Aydın oğlu və İbrahimbəyov Rüstəm Məmməd İbrahim oğlu, eləcə də Mehdiyev Ramiz Ənvər oğlu, Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyasının (AXCP) sədri Kərimli Əli Əmirhüseyn oğlu, partiyanın üzvləri - Qəhrəmanlı Fuad Əli oğlu, Zayidov Qənimət Səlim oğlu və qeyriləri dövlət hakimiyyətinin zorla ələ keçirilməsi, dövlətin mövcud konstitusiyaya quruluşunun zorla dəyişdirilməsi barədə sövdələşiblər.

Belə ki, onlar 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikası Prezidenti seçkilərində xarici ölkə vətəndaşı Rüstəm İbrahimbəyovun namizədliyini irəli sürən “Demokratik Qüvvələrin Milli Şurası” (Milli Şura) adlı təşkilat yaratdıqdan sonra xarici xüsusi xidmət orqanlarının maddi yardımını və digər formalarda təşkilatı dəstəyi ilə dövlət hakimiyyətinin zorla ələ keçirilməsi üçün kütləvi iğtışaşların törədilməsi, hakimiyyət nümayəndələrinin qanuni tələblərinə tabe olunmaması, ictimai qaydanın, nəqliy-

yat, müəssisə, idarə və təşkilatların işinin pozulması istiqamətində fəaliyyət göstərən, həmçinin bu məqsədlə respublikanın müxtəlif rayonlarından insanların cəlb edilməsi üçün AXCP-nin üzvü İbrahim Məmməd Əziz oğlu və digərləri vasitəsilə qəbul etdikləri 933.828,40 manat məbləğində pul vəsaitini, o cümlədən Ramiz Mehdiyevdən və Abbas Abbasovdan əldə edilən maddi vəsaitləri qeyd olunan əməllərin törədilməsinə yönəldiblər.

Cinayət işinin materiallarına əlavə edilmiş texniki sübutlara əsasən, “Milyarderlər İttifaqı” adlandırılan təşkilatın üzvlərinə yaşadıqları xarici ölkədə tabeliklərində işləyən və ya digər formada himayələrində olan Azərbaycan vətəndaşlarının 2013-cü ildə Prezident seçkiləri zamanı Azərbaycana göndərmələri, onların hər birinin Azərbaycandakı qohumlarını və yaxınlarını cəlb edərək, xarici xüsusi xidmət orqanının təlimatına uyğun şəkildə mitinqlər və kütləvi iğtışaşlarda istifadə olunmalarını təmin etmələri barədə tapşırıqlar verilib.

Məlum olub ki, qabaqcadan aparılan danışıqlar nəticəsində müvafiq xarici dövlətin səlahiyyətli şəxslərinin istəyinə uyğun olaraq, “Milli Şura”nın 2013-cü ildə bu xarici dövlətin rəhbərliyinə ünvanladığı gizli məktubda “şura”nın fəaliyyətinin dəstəklənməsi xahiş edilib, həmin ölkədə aparılan “islahatlar”ın Azərbaycanda da həyata keçirilməsi üçün Azərbaycan dövlətinə təzyiq göstərilməsi təklif edilib.

Qeyd olunan ittihamə əsasən, Qənimət Zayidov 2013-cü ilin əvvəlindən etibarən Əli Kərimlinin adından xarici ölkənin xüsusi xidmət orqanlarının nümayəndələri ilə gizli əlaqəyə girərək danışıqlar aparıb, onun Azərbaycan Respublikasında hakimiyyətə gətirilməsində xarici xüsusi xidmət orqanlarının geniş təşkilatı və xüsusi imkanlarından istifadə edilməsi üçün mürciət edib, qarşılığında Azərbaycanda xarici dövlətin strateji maraqlarının təmin edəcəyini konkret detallar sadalamaqla vəd edib, eləcə də tərəflər Əli Kərimli hakimiyyətə gələcəyi təqdirdə Azərbaycan Respublikasının mərhələli qaydada Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına tam üzv olacağı barədə razılaşıblar.

Eyni zamanda, ittihamə əsasən, Əli Kərimli adıçəkilən şəxslərlə qabaqcadan əldə olunmuş ümumi razılaşmaya uyğun qaydada cinayət əməllərini davam etdirərək, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində Ermənistanın apardığı təcavüzə qarşı müharibəyə qarşı və orduya dəstək üçün Azərbaycan vətəndaşları 2020-ci ilin iyul ayının 14-dən 15-nə keçən gecə Bakı şəhərində yürüş etdikləri zaman Fuad Qəhrəmanlı

və digərlərinə partiyayı təmsil edən şəxslərlə birlikdə kiçik qruplar təşkil etməklə yürüş iştirakçılarna qoşulmaq, daha sonra vətənpərvərlik şüarlarını təxribat xarakterli çağırışlarla əvəz edərək xaosit vəziyyəti yaratmaq, bu vəziyyətdən yararlanıb kütləni idarə etməklə, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin və “Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” QSC-nin inzibati binalarını ələ keçirmək, o cümlədən kütləvi informasiya vasitələri ilə hakimiyyətin ələ keçirilməsini bəyan edəcəyi barədə tapşırıqlar verib.

Bundan başqa, Ramiz Mehdiyev 2025-ci ilin avqust-sentyabr aylarında dövlət hakimiyyəti əleyhinə gizli plan və fəaliyyət istiqamətlərini özündə ehtiva edən “Dövlət idarəetmə sisteminin yenidən qurulması haqqında təkliflər” başlığı altında müvafiq xarici dildə hazırladığı yazılı materialı köməkçisi Əmirov Eldar Qurban oğlu və digərləri vasitəsilə həmin sənəddə nəzərdə tutulan məsələlərin birgə razılaşdırılması məqsədilə 2025-ci il sentyabrın 27-də Əli Kərimliyə təqdim edib, 2025-ci il oktyabrın 3-də sözügedən yazının yekun redaktə olunmuş nüsxəsini

qabaqcadan şəxsən əlaqə saxladığı xarici dövlətin xüsusi xidmət orqanlarının rəhbər vəzifəli şəxslərinə faktiki sahibi olduğu “Şərq-Qərb” ASC-nin əməkdaşları vasitəsilə göndərib, qeyd olunan göndəriş texniki olaraq fiksə edilib.

Bu əməlləri ilə Ramiz Mehdiyev dövlət hakimiyyətinin xarici xüsusi xidmət orqanlarının köməyi ilə ələ keçirilməsi və konstitusiyaya quruluşunun zorla dəyişdirilməsinə yönələn hərəkətlər edib, xarici dövlətin nümayəndələrinə Azərbaycan Respublikasının dövlət təhlükəsizliyi maraqlarına zidd kömək etməklə dövlətə xəyanət edib.

Bundan əlavə, Ramiz Mehdiyev 13 oktyabr 2025-ci il tarixində olan müddətdə cinayət yolu ilə əldə edilmiş 17.000.000 manatdan artıq pul vəsaitini leqallaşdırıb.

Sadalanan cinayət əməllərində iştiraklarına görə, Abbas Abbasov, Əli Kərimli, Fuad Qəhrəmanlı, Məmməd İbrahim və Qənimət Zayidov Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 278.1 (hakimiyyətin zorla ələ keçirilməsinə, yaxud zorla saxlanılmasına, habelə dövlətin konstitusiyaya quruluşunun zorla dəyişdirilməsinə yönələn hərəkətlər), Eldar Əmirov 32.5, 278.1 (hakimiyyətin zorla ələ keçirilməsinə, yaxud zorla saxlanılmasına, habelə dövlətin konstitusiyaya quruluşunun zorla dəyişdirilməsinə yönələn hərəkətlərə kömək etmə), Ramiz Mehdiyev 193-1.3.2 (cinayət yolu ilə əldə edilmiş xeyli miqdarda əmlakı leqallaşdırma), 274 (dövlətə xəyanət) və 278.1-ci maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində məsuliyyətə cəlb edilib.

Abbas Abbasov, Fuad Qəhrəmanlı və Qənimət Zayidov Azərbaycan Respublikası ərazisindəki üçün barələrində axtarış elan edilməklə, məhkəmə tərəfindən qiyabi həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Cinayət işi üzrə araşdırmalar davam etdirilir.

Bakının Əbu-Dabi qardaşı

Şərq və Qərbin kəsişməsində vahid cəbhə

Azərbaycanın paytaxtı Bakı ilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin paytaxtı Əbu-Dabi arasında qardaşlaşma münasibətlərinin yaradılması haqqında anlaşma memorandumunun imzalanması əməkdaşlığın genişləndirilməsi və strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu proses Bakı-Əbu-Dabi oxunun Avrasiya geosiyasətindəki çəkisini artıran, iqtisadi diversifikasiyanı sürətləndirən və enerji keçidi dövründə "yaşıl enerji" körpüsünü möhkəmləndirən strateji gedışıdir.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) paytaxtı Əbu-Dabinin Balədiyyələr və Naqliyyat Departamentinin sədri Məhəmməd Əli Əl-Şorafanın rəhbərlik etdiyi yüksək səviyyəli nümayəndə heyətinin Bakıya səfəri çərçivəsində rəsmiləşdirilən sənəd Cənubi Qafqazın lider dövləti ilə Körfəz regionunun aparıcı iqtisadi gücü arasındakı strateji tərəfdaşlığın institusional səviyyədə, yəni bələdiyyə və şəhər idarəçiliyi müstəvisində dərinləşdiyini nümayiş etdirir. Fevralın 2-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və BƏƏ Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nahyan arasında bağ tutmuş müzakirələr və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizovla keçirilən görüşdə səsləndirilən fikirlər, prosesin köklərinin dövlət başçılarınun siyasi iradəsinə dayandığını sübut edir.

Bakı və Əbu-Dabi şəhərləri müvafiq olaraq Xəzər hövzəsi və Fars körfəzinin qərərvermə mərkəzləridir. Həmin mərkəzlərin "qardaşlaşması" anlayışı simvolik mənə yükündən daha çox praqmatik iqtisadi və texnoloji integrasiya hədəflərini ehtiva edir. Eldar Əzizovun qonaqlara təqdim etdiyi, ərəb dilinə tərcümə olunmuş "Vətən müharibəsi tarixi. Şəxsiyyət faktoru" kitabı da Azərbaycanın regionda yaratdığı yeni reallıqların ərəb dünyasına da qəbul edilməsi, 44 günlük müharibənin nəticələrinin və liderlik faktorunun dost ölkələrə təbliği baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıyır. Məhəmməd Əli Əl-Şorafanın Bakıdakı inkişaf tempini, şəhər idarəçiliyinin effektivliyini yüksək qiymətləndirməsi və "iki paytaxtın bir-birindən öyrəncəyi çox şey var" deməsi gələcək əməkdaşlığın qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinə əsaslanan bərabərhüquqlu tərəfdaşlıq olacağından xəbər verir.

Ən maraqlı məqam imzalanmış sənədin hansı praktiki nəticələr doğuracağı və prosesdən sonra nələrin baş verəcəyidir. İlk növbədə, şəhər idarəçiliyi sahəsində rəqəmsal transformasiya təcrübəsinin mübadiləsi üçün risk anlaşıma gəlir.

City" konsepsiyalarının tətbiqində qlobal liderlərdən sayılır və Bakı şəhərinin Baş Planının icrası prosesində süni intellektə əsaslanan naqliyyat idarəetmə sistemlərinin, kommunal xidmətlərin avtomatlaşdırılmasının və ekoloji monitoring şəbəkələrinin qurulmasında həmin texnologiyalardan istifadə edilməsi ehtimalı olduqca yüksəkdir. Memorandum, həmçinin, şəhər naqliyyatı infrastrukturunun optimallaşdırılması istiqamətində birgə layihələrə zəmin yaradacaq. Xüsusilə, Bakıdakı tıxac probleminin həllində Əbu-Dabinin çoxzolaqlı yollar və intellektual işıqfor sistemləri ilə bağlı təcrübəsi tətbiq edilə bilər. Digər tərəfdən, Bakı özündün tarixi memarlıq irsinin qorunması, şəhərsalma estetikası və yaşıllıq zonalarının salınması sahəsindəki unikal təcrübəsini Əbu-Dabi ilə bölüşərək səhralıq iqlimində urbanizasiya problemlərinin həllinə töhfə verə bilər.

Lakin məsələnin strateji tərəfi enerji keçidi və "yaşıl enerji" dəhlizləridir. Azərbaycan və BƏƏ ənənəvi neft-qaz ixracatçısı olsalar da, bərpaolunan enerji mənbələrinə keçid prosesində qlobal liderlər sırasındadırlar. BƏƏ-nin "Masdar" şirkətinin Azərbaycanda həyata keçirdiyi nəhəng günəş və külək enerjisi layihələri Bakı və Əbu-Dabi arasındakı əlaqələrin əsas sütununu təşkil edir. İmzalanan memorandum şəhər səviyyəsində enerji səmərəliliyi, binaların istilik izolyasiyası və ictimai naqliyyatın elektrifikasiyası kimi "yaşıl təşəbbüs"lərin sinxronlaşdırılmasına imkan verəcək. Bakı və Əbu-Dabi neft erasından sonrakı dövrə hazırlıq mərhələsində olan meqapolislər kimi, davamlı inkişaf modellərini birlikdə formalaşdırmaq niyyətindədir.

Digər məqam Orta Dəhliz layihəsidir. Əbu-Dabi limanlarının logistik imkanları ilə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının (Ələt) potensialının əlaqələndirilməsi Şərq-Qərb ticarət döviyyəsində hər iki şəhərin hab rolunu gücləndirəcək. Balədiyyələr və

Naqliyyat Departamentinin sədrinin Bakıya səfəri zamanı naqliyyat sektoruna vurğu edilməsi gələcəkdə Əbu-Dabi logistika şirkətlərinin Azərbaycandakı azad iqtisadi zonalarda, xüsusilə Ələt Azad İqtisadi Zonasında təmsilçiliklərinin artacağını və yükdaşımalrının idarə edilməsində rəqəmsal həllərin birgə tətbiqini vəd edir. Bu, Çindən Avropaya uzanan ticarət yolunda Bakının strateji əhəmiyyətini artırmaqla yanaşı, Əbu-Dabinin də Avrasiya bazarlarına çıxışını asanlaşdıracaq.

Sənədin siyasi çəkisi həm də ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın xarici siyasətində Körfəz ölkələri ilə əlaqələrin dərinləşməsi prioritetdir. Prezident İlham Əliyevin çoxvektorlu və balanslaşdırılmış xarici siyasət kursunda BƏƏ ilə tərəfdaşlıq Qərb və Şərq arasında körpü rolunu oynayan Azərbaycanın diplomatik manevr imkanlarını genişləndirir. Eyni zamanda, BƏƏ üçün də Cənubi Qafqazın lideri ilə yaxınlaşmaq regionda artan rəqəbat mühitində mövqelərini möhkəmlətmək baxımından həyati əhəmiyyət kəsb edir. Qardaşlaşma memorandumu arxasında milliyatlarla dollarlıq investisiya portfelii, siyasi həmrəylik və ortaq strateji vizyon dayanan ciddi yol xəritəsidir.

İmzalanan sənəd aşağıdakı hadisələrin baş verməsini şərtləndirəcək. Birincisi, yaxın aylarda Bakı ilə Əbu-Dabi arasında müəmmadi fəaliyyət göstərən Birgə İşçi Qrupunun yaradılması və konkret fəaliyyət planının təsdiqlənməsi gözlənilir. İkincisi, təhsil sahəsində əməkdaşlığın genişlənməsi, Bakıdakı ali məktəblərlə Əbu-Dabi universitetləri arasında tələbə və müəllim mübadiləsi proqramlarının işə düşməsi real görünür. Üçüncüsü, mədəni diplomatiya çərçivəsində Bakıda "Əbu-Dabi günləri"nin və əksinə, Əbu-Dabidə "Bakı günləri"nin keçirilməsi xalqlararası ünsiyyətli dövlətlərarası münasibətlərin səviyyəsinə qaldıracaq.

Mövcud razılaşmanın regional təhlükəsizlik arxitekturasına təsiri də gözərdi edilməməlidir. Azərbaycan və BƏƏ-nin yaxınlaşması regionda sabitlik və inkişaf tərəfdarı olan qüvvələrin mövqeyini gücləndirir. Ermənistanla sülh prosesinin müzakirə edildiyi bir dövnmədə Azərbaycanın qlobal ölkələrlə, o cümlədən ərəb dünyasının ən nüfuzlu dövlətlərindən biri ilə əlaqələrini şaxələndirməsi, rəsmi Bakının diplomatik masadakı əlini gücləndirən amillərdən biridir.

Fevralın 11-də imzalanan Anlaşma Memorandumu Bakı ilə Əbu-Dabi arasındakı məsafəni simvolik olaraq qısaldan, siyasi-iqtisadi bağları möhkəmləndirən və gələcəyə hesablanmış strateji addımdır. Sənəd neft kapitalının insan kapitalına və texnoloji inkişafa çevrilməsi prosesində hər iki tərəfin bir-birinə dəstək olmaq əzmini nümayiş etdirir. Qarşıdakı illərdə Bakı və Əbu-Dabinin birgə təşəbbüsləri Cənubi Qafqaz və Körfəz regionlarının integrasiyasında yeni səhifələr açacaq. "Yaşıl enerji"dən tutmuş rəqəmsal iqtisadiyyata qədər geniş spektri əhatə edən layihələrin reallaşmasına imkan verəcək. Həmçinin BƏƏ şirkətlərinin Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə bərpa-quruculuq işlərinə daha fəal cəlb olunması üçün məqəvi və hüquqi zəmin rolunu oynayacaq.

Yusif ŞƏRİFZADƏ
XQ

Avropa siyasətində "gizli güc"

Qlobal siyasətdə qalmaqallar adətən konkret adlar və sensasiya yaradan detallar üzərində qurulur. Lakin bəzi sənədlər var ki, onların əhəmiyyəti daha geniş kontekstdə qiymətləndirilir. Epşteyn sənədlərinin üzə çıxan son dəsti də məhz belə materiallardan hesab olunur. İlk baxışdan sənədlərdə əks olunan yazışmalar növbəti siyasi qalmaqal təsiri bağışlayır.

Məsələnin yalnız fərdlərin reputasiyası və ya mümkün hüquqi məsuliyyəti çərçivəsində qiymətləndirmək onu həddən artıq sadələşdirmək olardı. Çünki sözügedən materiallar daha dərin və sistemli bir problem, Avropa siyasətinin xarici təsir cəhdlərinə nə dərəcədə açıq olduğunu yenidən gündəmə gətirir. Söhbət siyasi proseslərin kənar maliyyə, ideoloji koordinasiya və strateji yönəldirmə vasitəsilə formalaşdırılması ehtimalından gedir. Ögər yazışmalarda əksini tapan planlar və niyyətlər siyasi praktikaya çevrilmək potensialına malikdirsə, bu, artıq bütövlükdə Avropa İttifaqının demokratik arxitekturası üçün risk anlaşıma gəlir.

İngiltərənin "Guardian" nəşrinin yayımladığı məqalədə qeyd olunur ki, Epşteyn sənədləri amerikalı sağçı populist, siyasi aktivist Stiv Bennonun 2018–2019-cu illərdə Avropada ifrat sağçı və avroseptik qüvvələri vahid platformada birləşdirmək üçün intensiv fəaliyyət göstərdiyini üzə çıxarıb. Onun İtaliya, Fransa, Almaniya kimi ölkələrdə siyasi partiyalarla əlaqələri, Brüsseldə millətçi blok formalaşdırmaq cəhdləri, xüsusilə Avropa Parlamenti seçkiləri ərəfəsində maliyyə toplamaq planları həmin dövrdəki siyasi şəbəkəni ifşa edir. Bennon bununla Avropa miqyasında qərərvermə balansını dəyişmək məqsədi güdüürd. Sənədlərdə Matteo Salvini və Marin Le Pen kimi fiqurların adlarının hallanması onun Avropa miqyasında ideoloji ittifaqlar qurmaq niyyətini göstərir. Hərçənd ki Epşteynin konkret olaraq hansısa partiyayı maliyyələşdirdiyinə dair sübut yoxdur və birbaşa əlaqələr təsdiqlənməyib, məsajların məzmunu maliyyə resurslarının siyasi məqsədlər üçün istifadəsini gündəmə gətirir. Bu isə sualı yaradır ki, transmilli maliyyə və strateji koordinasiya ilə qurulan siyasətin demokratik legitimliyi hansı səviyyədədir?

Məsələnin mərkəzində ayrı-ayrı siyasətçilərin mümkün təsir mexanizmi dayanır. Ögər bir lobbeyi Avropanın müxtəlif ölkələrindəki populist qüvvələri vahid mərkəzdən koordinasiya etməyə çalışırsa, bu, sırf milli siyasi proses kimi dəyərləndirilməməlidir. Çünki Aİ-nin qərərvermə mexanizmi üzv dövlətlərin daxili siyasi balansına əsaslanır. Həmin balansı kənar təsirlə dəyişdirilsə, nəticədə Brüsseldə qəbul olunan qərarlar da dolaylı yolla xarici şəbəkələrin maraqlarını əks etdirə bilər. Sözsüz ki, belə mexanizmlər açıq müdaxilə formasında olmur. Adətən qeyri-rəsmi əlaqələr, şəxsi görüşlər və siyasi məsləhətçi şəbəkələri vasitəsilə fəaliyyət göstərilir. Bu baxımdan, məsələ daha çox struktur zəifliklərə diqqət yetirməyi tələb edir.

Yeri gəlmişkən, Avropa ölkələrində partiyaların maliyyələşməsi ilə bağlı qanunvericilik eyni deyil. Bəzi dövlətlərdə nəzarət mexanizmləri daha sərt və institusional baxımdan güclü, digərlərində isə daha elastik və geniş interpretasiyaya açıqdır. Mövcud fərqlər isə istəməz transmilli təsir şəbəkələri üçün potensial boşluqlar yaradır. Xüsusilə Avropa Parlamenti seçkiləri kimi ümumittifaq miqyaslı proseslər ərəfəsində xarici maliyyə və strateji koordinasiya cəhdləri Aİ-nin siyasi arxitekturasına birbaşa təsir potensialına malikdir. Brüsseldə güclənən hər hansı ideoloji blok İttifaqın sanksiya siyasətini, miqrasiya strategiyasını, təhlükəsizlik gündəmini və integrasiya perspektivlərini dəyişə bilər. Bu isə artıq qitəmiqyaslı qərərvermə mexanizminin istiqamətinin dəyişməsi kimi xarakterizə olunur.

Fransa və Almaniyaada hallanan adlar göstərir ki, əlaqələr, sadəcə ifrat sağ spektri ilə məhdudlaşmır. Diplomatiq, mədəni və iqtisadi dəirələrin nümayəndələrinin də yazışmalarda yer alması təsirin daha geniş elit şəbəkə üzərindən qurula biləcəyini ehtiva edir. Bu tür əlaqələr formal siyasi ittifaqlardan daha çevik və daha az görünən kanallar yaradır. Ofşor şirkətlər (sahibinin və ya əsas fəaliyyətinin olduğu ölkədən kənar, adətən aşağı və ya sıfır vergi tətbiq edilən yurisdiksiyada qeydiyyatdan keçirilmiş şirkətlər), şəxsi iqamətgahlardakı görüşlər, qeyri-rəsmi məsləhətləşmələr siyasi təsirin formal institutlardan kənar kanallarla həyata keçirilə biləcəyindən xəbər verir. Belə təsirlər resursların, əlaqələrin və strateji məqsədlərin paylaşılməsi yolu ilə reallaşır. "Yumşaq güc" kimi xarakterizə edilən model çox vaxt hüquqi məsuliyyət zonasından kənarda qalır.

(**ardı 6-cı səhifədə**)

“Strateji sıçrayış”

Son 5 ildə Azərbaycanın regionda və beynəlxalq arenada qazandığı uğurları bu ifadə dəqiq əks etdirir

Post-müharibə mərhələsi Azərbaycan üçün status-kvonun beynəlxalq sistem tərəfindən qəbul etdirilməsi prosesidir. Hərbi qələbənin siyasi nəticəyə çevrilməsi isə ardıcıl diplomatik fəaliyyət, normativ çərçivənin düzgün qurulması və diskurs üzərində nəzarət tələb edir. Rəsmi Bakı məhz bu məqamda fərqli strateji davranış nümayiş etdirdi: məsələni emosional qalibiyyət ritorikasıdan çıxararaq hüquqi-siyasi müstəviyə daşdı.

Ən mühüm dəyişiklik beynəlxalq leksikonda baş verdi. Uzun illər “Dağlıq Qarabağ münaqişəsi” kimi təqdim olunan problem mərhələli şəkildə “post-münaqişə nizamlanması” anlayışı ilə əvəzlənməyə başladı. Münaqişənin artıq mövəduz olmadığı fikri praktiki addımlarla möhkəmləndirildi: suverenliyin bərpası, inzibati idarəetmənin tətbiqi, hüquqi mexanizmlərin işlədilməsi və beynəlxalq aktorlarla bu realıq əsasında dialoqun qurulması.

Azərbaycan daha mürəkkəb, lakin daha effektiv yol seçdi. Hərbi nəticənin doğurduğu hüquqi vəziyyət ön plana çıxarıldı. Post-müharibə realığının formalaşdırılması eyni zamanda qarşı tərəfin manevr imkanlarını da daraldı. Münaqişə ritorikasının aktuallığını itirməsi Ermənistanın və onun dəstəklənilərin beynəlxalq platformalarda əvvəlki diskursdan istifadə imkanlarını zəiflətdi. “Status”, “vasitəçilik” və “keçid dövrü” kimi anlayışlar tədricən gündəmdən çıxdı, onların yerini sərhədlər, suverenlik və regional əməkdaşlıq kimi daha konkret və hüquqi kateqoriyalar aldı.

Prosesin siyasi mahiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycan öz qələbəsini ədəbiyyat siyasi realığıya çevirdi. Post-münaqişə mərhələsi aktiv nizamlanma dövrü kimi təqdim olundu. Qalib dövlət statusuna baxmayaraq, rəsmi Bakı, eyni zamanda, regional sülh təşəbbüslərinin müəllifi kimi çıxış edir. Qalib dövlətlərin ənənəvi davranış modeli adətən üstünlük mövqeyinin qorunması və diktəedici ritorika üzərində qurulur. Azərbaycan isə post-müharibə mərhələsində bu klassik şablonu qıraraq fərqli siyasi xətt seçdi. Rəsmi Bakı hərbi-siyasi üstünlüyü status kvo kimi dondurmaq əvəzinə, onu sülh təşəbbüskarlığına çevirdi.

Sülh təşəbbüslərinin müəllifi olmaq Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyini keyfiyyətcə dəyişdirdi. Bakı müzakirə olunan məvzuların çərçivəsini özü müəyyənləşdirməklə həm gündəliyi, həm də terminologiyasını formalaşdırdı. Sülh müqaviləsi, qarşılıqlı tanınma, sərhədlərin delimitasiyası kimi anlayışlar artıq təşəbbüs xarakterli mövqədən irəli sürüldü. Belə bir xəttin siyasi çəkisi ondan ibarətdir ki, Azərbaycan güc faktorunu hüquqi mexanizmlərlə çərçivələndirdi. Gücün hüquqla legitimləşdirilməsi modeli müasir beynəlxalq münasibətlərdə ən dayanıqlı davranış forması hesab olunur. Çünki bu halda dövlət normativ haqlılığa istinad edir. Bakı məhz bu normativ haqlılığı formalaşdıraraq öz mövqeyini uzunmüddətli müstəviyə daşdı.

Sülh təşəbbüskarlığı, eyni zamanda, Azərbaycanın məsuliyyətli regional aktor imicini möhkəmləndirdi. Qalib tərəfin bərişq çağırışları beynəlxalq auditoriyada sabitlik axtarışı kimi oxundu.

Azərbaycan, eyni zamanda, çoxvektorlu xarici siyasət kursunu seçərək Qərb, Rusiya, Türkiyə, Çin, İslam dünyası və Qoşulmama Hərəkatı xəttlərini bir-birinə qarşı qoymadın paralel və çevik şəkildə idarə edir. Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində çoxvektorlu siyasət geosiyasi zərurətdir. Lakin bu yanaşmanın uğuru onu institusional mexanizmlərə çevirməklə ölçülür. Azərbaycanın son illərdə fərqləndiyi əsas məqam da məhz budur: balans siyasəti davamlı dövlət xətti formasını alıb.

Rəsmi Bakı Qərb, Rusiya, Türkiyə, Çin, İslam dünyası və Qoşulmama Hərəkatı ilə münasibətləri bir-birini bir-birini tamamlayan istiqamətlər kimi qurur. Çoxvektorlu xəttin institusionallaşması onun şəxslərdən və konyunkturadan asılı olmasında özünü göstərir. Müxtəlif beynəlxalq formatlarda paralel iştirak, ikitərəfli və çoxtərəfli mexanizmlərin eyni vaxtda işlədilməsi, regional və qlobal platformalarda aktivlik bu siyasətin artıq idarə olunan sistemə çevrildiyini sübut edir.

Xüsusilə diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, Bakı böyük güclər arasında qarşıdurma dərinləşdiyi bir dövrdə tərəf seçmə məcburiyyətinə düşməmək üçün diplomatik çevikliyini qoruyur. Qərblə enerji və təhlükəsizlik dialoqu davam etdiyi halda, Rusiya ilə regional sabitlik məsələləri üzrə əlaqələr saxlanılır, Türkiyə ilə strateji müttəfaqlıq dərinləşdirilir, Çinlə iqtisadi və logistika əməkdaşlığı genişləndirilir, İslam dünyası və Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində isə siyasi dəstək bazası möhkəmləndirilir. Müxtəlif mərkəzlərlə əməkdaşlıq edən, lakin heç birinin orbitinə daxil olmayan dövlət imici Bakıya əlavə manevr imkanları verir.

Naqliyyat, enerji və logistika layihələri (Şərq-Qərb, Şimal-Cənub) ölkəni geoiti-

sadi körpü statusuna yüksəldib. Rəsmi Bakı üçün kommunikasiya xətlərinin açılması və işlək mexanizmə çevrilməsi strateji təsir alətidir. Naqliyyat, enerji və logistika təşəbbüsləri Azərbaycanın regional sistemdə yerini dəyişdirərək onu periferiyadan mərkəzə doğru çəkib.

Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizləri qarşılıqlı asılılıq yaradan siyasi platformalar kimi çıxış edir. Burada əsas fərq ondan ibarətdir ki, Azərbaycan kommunikasiya layihələrini müstəqil strateji baxış əsasında formalaşdırır. Xarici aktorların təşəbbüslərinə qoşulan passiv iştirakçı kimi deyil, layihələrin müəllifi və idarəedici rolunda çıxış edir. Kommunikasiya xətlərinin təhlükəsizliyi və davamlılığı məsələsi artıq regional aktorlar üçün Azərbaycanla əməkdaşlıqdan asılı hala gəlir.

Enerji marşrutlarının diversifikasiyası da bu modelin mühüm tərkib hissəsidir. Azərbaycanın enerji infrastrukturunu tətəbirlilik və sabitlik amili ilə ön plana çıxır. Regional kommunikasiya mərkəzinə çevrilmək eyni zamanda siyasi risklərin bölüşdürülməsi deməkdir. Azərbaycan üzərindən keçən xot-lərə maraqlı olan dövlətlərin sırtı artıqca, ölkənin sabitliyi kollektiv maraq obyektinə çevrilir.

Bakı post-münaqişə mərhələsində məsuliyyətli və proqnozlaşdırılan aktor imici formalaşdıraraq beynəlxalq tərəfdaşlıq şəbəkəsində də genişləndirib. Post-münaqişə mərhələsində beynəlxalq legitimlik hərbi üstünlüyün tanınmasından daha mürəkkəb və çoxqatlı anlayışdır. Azərbaycan bu mərhələdə impulsiv güc nümayişindən uzaq duraraq, davranışlarını proqnozlaşdırılan və rəasional çərçivədə saxladı. Məhz bu xətt Bakının beynəlxalq sistemdə qəbul olunma səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldi.

Proqnozlaşdırılan aktor imici xüsusilə böyük güclər və beynəlxalq institutlar üçün həlledici faktordur. Azərbaycan post-münaqişə dövründə kəskin siyasi ziqzaqlardan yayınaraq mövqelərində ardıcillıq nümayiş etdirdi. Eyni prinsipial mövqə müxtəlif platformalarda təkrarlanaraq etibarlılıq yaradı. Beynəlxalq legitimliyin genişlənməsi həm də tərəfdaşlıq coğrafiyasının şaxələnməsi ilə müşayiət olundu. Azərbaycan yeni aktorlarla da əməkdaşlıq imkanlarını artırdı. Əməkdaşlıq formatları daha dərin, daha institusional və uzunmüddətli xarakter almağa başladı.

Əvvəlki dövrlərdə suverenlik daha çox qorunan dəyər kimi təqdim olunurdusa, indiki mərhələdə o, icra olunan siyasət formasını alıb. Azərbaycan öz mövqelərini praktiki addımlarla təsdiqləyir. Suverenlik diskursunun güclənməsi, eyni zamanda, daxili və xarici siyasət arasında əlaqənin möhkəmlənməsi deməkdir. Xarici arenada nümayiş etdirilən prinsipiallıq daxili legitimliklə qidalanır, daxili siyasi sabitlik isə xarici manevr imkanlarını artırır.

Böyük güclər arasında rəqəbat dərinləşdikcə, kiçik və orta dövlətlər üçün əsas risk təzyiq altında seçim etməyə məcbur qalmaqdadır. Azərbaycan isə balanslaşdırılmış maraq siyasəti ilə bu riski minimuma endirir və özünü qarşıdurmalardan kənarında dayanan rəasional aktor kimi mövqələndirir.

Son olaraq qeyd edək ki, Azərbaycanın post-müharibə dövründə sorgulandığı davranış modeli strateji dövlət ağılının təzahürüdür. “Strateji sıçrayış” anlayışı məhz Bakının gücü legitimliklə, maraqları balansla və qələbəni davamlı siyasi üstünlüklə əvəzləməsini ifadə edir.

Şəbnam ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru

Milli dövlətçilik tariximizin tədqiqinə dəyərli töhfə

Ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəqil dövlət quruculuğu konsepsiyası, çağdaş inkişafımızın əsasını təşkil edən ideya və əməlləri xalqımızın tükenməz quruculuq qaynağı, Azərbaycanın gələcək yolunu nurlandırın mənəvi günəşdir. Ulu öndərin müəyyən etdiyi milli inkişaf strategiyasını ardıcıl və yaradıcılıqla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin möhtəşəm liderliyi dövlət müstəqilliyimizin əbədiyyəti və dönməzliyini təmin etmiş, ölkəmizi sağdaş tərəqqinin ön sırasına çıxarmışdır.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin başçısı İlham Əliyevin fenomenal liderliyi, ölkəmizdə və dünyada önəmli yeniliklərlə müşayiət olunan genişmiqyaslı fəaliyyəti onu dünya miqyaslı siyasətçi və dövlət xadimi kimi tanıtmışdır. Fəaliyyəti bütün liderlər üçün örnekdir. Müasir dövrdə Prezident İlham Əliyev kimi xalqı tərəfindən sevilən ikinci bir lideri tapmaq çətindir, bu xoşbəxtlik yalnız işgü gələcək yolunda əzəmətli addımlayan xalqımıza nasib olub. Bütün bunlar 2025-ci ildə “Konstitusiya və suverenlik ili” çərçivəsində nəşr olunmuş “Konstitusiya, suverenlik və yeni siyasi konfigurasiya: tarixi irs, müasir çağırışlar, gələcəyə baxış” monoqrafiyasında geniş elmi-siyasi əksini tapmışdır. Bu fundamental nəşrin müəllifi Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədr müavini, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Arzu Abdullayev, məsləhətçisi Muxtar Respublikada Azərbaycan Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi Ceyhun Cəlilovdur.

Demokratiyaya tank dəstəyi?

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Qərbin Gürcüstana hazırkı yanaşması ikili standartlar siyasətindən başqa bir şey deyil. Görəsən, durumun səbəbi nədir? Qeyd edək ki, Avropanın ayrı-ayrı siyasi kluarları Gürcüstan hakimiyyətini ruspərsitlikdə qınayırlar. Elə təəssürat formalaşdırırlar ki, sanki ölkə Kremlin təsiri altındadır və sair illəxir. Birincisi, belə bir durum yoxdur, rəsmi Tbilisi göründüyü qədər ilə müstəqil xarici siyasət kursu həyata keçirir. İkincisi, lap hesab edək ki, Gürcüstanda Rusiya təsiri var. Bəs Qərbin buna qarşılıq təlqin etdiyi nədir? Demokratiyanı?

Əlbəttə, Qərbi demokratiya kimi mütərəqqi məhfumun qərarlaşması düşündürmür. Onun anlayışındakı demokratiya balaca uşaqlara verilməş oynucaqdır. “Uşaq” anlamır, tez bir zamanda “oyuncağı” sındırır. “Sındırır” və tezliklə “demokratiyanın uşaqları” başpızoqu kütləyə çevrilirlər. Müsair dövrdə milli dövrləri təhdid yüklü belə xoşagəlməz halları az görməmişik.

Məgər demokratiya anarxiyadır? Yoxsa vaxtilə Qərbin demokratiya gətirdiyi deyilən Ukraynada nazirlərin zibil qablarına atılması qanunun aliliyi idi? Əlbəttə ki, yox! Görəsən, Qərbdə bunu bilmirlər? Bilirlər, sadəcə onların, belə demək mümkünə, ixrac etmək istədikləri demokratiya anlayışı şaqədir, ancaq xaos və özbaşnalıq təmayüllüdür.

Məlumdur ki, Qərbin Gürcüstan hakimiyyəti ilə ixtilafının kökündə “Xarici təsirin şəffaflığı haqqında” və “Xarici agentlərin qeydiyyatı haqqında” qanunlarla yanaşı, “Ailə dəyərləri və yetkinlik yaşına çatmayanların müdafiəsi haqqında” qanun da dayanır. Qeyd edək ki, sonuncu sənəd ailə dəyərlərinin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir və cynicinsilərin nighahının yolverilməzliyini açıqlayır. Görəsən, bu, niyə avropalıları naharat edir? Məgər, Gürcüstanda kimsə Avropadakı cynicinsilərin nighahı məsələsinə etiraz edirmi? Yox! Belə olan halda “köhnə qito”nin “demokratiya carçılarının” sancısı nədir?

Digər tərəfdən, Gürcüstan hökuməti xarici təsirlərin şəffaflığına çalışırsa, yaxud xarici agentlərin ölkədə fəaliyyətinə yol vermək istəmirsə, məsələnin heç kəsə istisi-soyuğu olmamalıdır. Çünki Gürcüstan müstəqil dövlətdir və onun qəbul etdiyi qanunlarda başsəri dəyərlər, eləcə də insan hüquq və azadlıqları qətiyyəən tapdalanmır. Hakimiyyət xalqın maraq və

mənafelərindən, ənənələrindən, tarixi keçmişindən qaynaqlanan, cəmiyyətin sosial sifarişindən irəli gələn qərar qəbul edirsə, qanun çıxarırsa, məsələnin xaricdəki hansısa Cona, Bredə nə dəxli ola bilər? Bunun qarşısını almağın yolu Gürcüstana tank qoşunu yeritməkməi olmalıdır?

Əlbəttə, cənab Papuaşvilinin “Bəzi Avropa liderləri “demokratiyanın bərqərar edilməsi” üçün Gürcüstana tank göndərməyə hazırdırlar” bəyanatındakı tank, müəyyən mənada, şortidir. Ancaq biz ötən

il ölkədə yaşanan və Qərb dairələri tərəfindən idarə olunan iğtişaların miqyasına diqqət yetirdikdə, spikerin fikirlərində xalis gerçəklik yükünün olduğunu da deyə bilərik. Həqiqətən, həmin dairələrin imkanı olsaydı, gürcü iqtidarı devirməyə hesablanmış anarxiyaya tank dəstəyi də göstərirdilər. Sadəcə, coğrafiya şərtlər buna yol vermir.

Haqqında söz açdığımız ikili standartlara gəldikdə, Avropa institutlarının Gürcüstana və Ermənistana yanaşmalarındakı fərqi vurğulamaq yerinə düşər. Yada salaq ki, Qərb niyəsə Ermənistanda baş nazir Nikol Paşinyan iqtidarı əleyhinə hərəkəti hakimiyyətə zorakı qəsb adlandırdığı halda, Gürcüstandakı eyni mahiyyətli prosesləri demokratiyanın təntənəsi qismində qələmə verdi. Əsl riyakarıqlıq da elə bundadır.

Nəzərə alaq ki, Gürcüstana münasibətdə riyakarlığa söykənmiş ikili yanaşma dolu aşkar qərəzin digər aspektləri də var ki, cənab Papaşvilə bu barədə sözbə söz. O deyir ki, Brüsseldə və digər Avropa ölkələ-

rinin paytaxtlarındakı bəzi siyasətçilər Tbilisiyə qarşı sanksiyalarla kifayətlənmək niyyətində deyillər. Yəni, onların “demokratiyanın bərqərar edilməsi” üçün Gürcüstana tank yürüşü hazırlıqları” da sanksiyaların nəticəsizliyindən qaynaqlanır.

Onu da bildirək ki, ötən ilin dekabrında Avropa Komissiyası “rəsmi Tbilisinin Avropa İttifaqının irəli sürdüyü tövsiyələri görməzliyə vurmağa davam edəcəyi təqdirdə”, Gürcüstan üçün vizasız rejimin tam ləğvinə nəzərdən keçirəcəyini açıqlamışdı.

Görünür, sözügedən açıqlamanın yalnız bir segmenti işə düşüb. Belə ki, Gürcüstan parlamentinin hakimi “Gürcü Arzusu” partiyasından olan vitse-spikeri Nino Tsilosani bəyan edib ki, Aİ, guya, demokratiyadan geri çəkilmə səbəbilə gürcü diplomatik və xidməti pasport sahibləri üçün vizasız rejimi ləğv edib. Vitse-spiker bu qərarı “nəticəsiz şantaj” adlandırmadı da unutmayıb.

Bəli, Avropa rəsmilərinin Tbilisinin “Aİ qarşısında götürdüyü öhdəliklərlə ziddiyyət təşkil edən dəst-xətinə” münasibətdə ortaya qoyduqları digər hərəkət və davranışlar da siyasi şantajdan başqa bir şey deyil və əslində, bunlar həqiqi demokratiya adına son dərəcə böyük cılızlıqdır, utandır. Ümumən, tam əminliklə deyə bilərik ki, hazırda Qərbin Gürcüstan əleyhinə ortaya qoyduğu mövqə nəinki cılızlıq, eyni zamanda, misiklik və rəzillikdir, ali dəyər və prinsiplərə aşırı hörmətsizlikdir. Nə isə...

Ə.RÜSTƏMOV,
XQ

Ayvazyanın “strateji üçbucaq” xülyası

Sabiq XİN başçısı köhnə düşüncənin yeni təmsilçisidir

Ermənistan hakimiyyətinin yürütdüyü siyasətə qarşı tənqidlərin miqyası son illərdə genişləniş və bu proses artıq yalnız ənənəvi müxalifətlə məhdudlaşmır. Maraqlıdır ki, vaxtilə Nikol Paşinyanın komandasında təmsil olunmuş, onun yüksək vəzifələrə irəli çəkdiyi bəzi fiqurlar da hazırda fərqli mövqə sərgiləyirlər. Bir zamanlar “məxməri inqilab”ın simaları kimi təqdim edilən bu şəxslər hazırkı siyasi kursu açıq şəkildə sual altına alırlar.

Sabiq müdafiə naziri, “yeni müharibə – yeni ərazilər doktrinası”nın müəllifi David Tonoyan, sabiq xarici işlər naziri Zöhrab Mnatsakanyan, milli təhlükəsizlik xidmətinin eks-direktoru Artur Vanetsyan kimi şəxslər müxtəlif dövrlərdə hökumətin siyasətinə tənqidi yanaşmaları ilə gündəmə gəliblər. Bu kontekstdə diqqət çəkən fiqurlardan biri də qısa müddətdə – 2020-ci il noyabrın 18-dən 2021-ci il mayın 27-dək xarici işlər naziri olmuş Ara Ayvazyanıdır. O, vaxtaşırı indiki hökuməti tənqid edən açıqlamalarla çıxış edir və xüsusən regional siyasət məsələlərində fərqli baxış ortaya qoyur.

Bu günlərdə İrəvanda “Birlikdə” hərəkətinin təşkil etdiyi müzakirə zamanı sabiq

göstərir ki, Bakı və Ankara məhz hüquqi çərçivədə kommunikasiyaların açılması, sülh sazişinin imzalanması və qarşılıqlı tanıma prinsipləri irəli sürür.

Keçmiş nazirin Zəngəzur dəhlizini Ermənistanın ərazi bütövlüyünə təhdid kimi təqdim etməsi də əvvəlki siyasi xəttin davamıdır. Halbuki söhbət regionda nəqliyyat bağlantılarının bərpasından gedir və bu proses Ermənistan üçün də böyük iqtisadi dividendlər vəd edir. Ayvazyan isə məsələni məqsədli şəkildə təhlükəsizlik müstəvisinə çəkərək, kommunikasiyaların açılmasını başqa cür qələmə verir. Bu yanaşma 2020-ci ildən sonra formalaşmış yeni realıqları qəbul etməmək xəttidir. Onun “strateji çəkəndirmə” çağırışı isə Ermənistanın hərbi-siyasi potensialının və iqtisadi resurslarının real vəziyyətini nəzərə almadan səsləndirilən, daha çox daxili auditoriyaya hesablanmış populyzmdir. Çünki çəkəndirmə siyasəti yalnız hərbi ritorika ilə deyil, iqtisadi dayanıqlılıq, regional əməkdaşlıq və diplomatik balansla mümkündür. Ermənistan isə uzun illər məhz təcrid və avantürist siyasətin acı nəticələrini yaşayıb.

Ayvazyanın Rusiya-Ermənistan-İran üçbucağı ideyasını yenidən gündəmə gətirməsi də təsadüfi deyil. Bu, Paşinyanın Qərbdə doğru manevrlərindən narazı qalan

xarici işlər naziri bildirib ki, son illərdə Ermənistanla bağlı təhdid və çağırışlar ikiqat artıb və bu artıq, sadəcə təhlükəsizlik böhranı deyil. Qeyd edib ki, biz həm regionda, həm də bütün dünyada tarixi dəyişikliklər dövründə yaşayırıq: “Beynəlxalq siyasətdə oyun qaydaları dəyişib, səhvlərin bədəli artıb. Güc yenidən beynəlxalq münasibətlərdə əsas amilə çevrilib”. İddia edib ki, bu şəraitdə Ermənistan ekzistensial (ekzistensializm mövəduqlu, varlıq deməkdir-S.H.) təhdidlər və ciddi çağırışlarla qarşı-qarşıyadır.

Onun sözlərinə görə, Ermənistan suveren qərarlar qəbul etmək qabiliyyətini (?) bərpa etməlidir: “Bizi sıranın müharibə və ya sülh kimi saxta dilemma məntiqindən çıxmalıyıq. Ermənistanın qarşısında digər seçim dayanır: strateji kövrəkləyin daha da dərinləşməsi ilə strateji çəkəndirmə siyasətinin formalaşdırılması arasında seçim. İlk növbədə Azərbaycanın və Türkiyənin təminatında Ermənistanın əleyhdarlarının əsl məqsədlərini anlamaq lazımdır. Aydındır ki, onlar Ermənistanla dinc yanaşı yaşamağa can atmırlar, onların strateji hədəfləri dəyişməz olaraq qalır. Bu hədəflər Ermənistanın yaşamaq qabiliyyətini itirməsi, müstəqil qərarvermə imkanlarından məhrum olması, türk dünyasından asılılığının dərinləşməsi və əlverişli şəraitdə “Böyük Turan” layihəsi çərçivəsində tamamilə ələ keçirilməsidir. Bu strategiyanın, belə deyək, onurğa sütunu isə Ermənistanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini pozmağa, həmçinin regionda güc balansını Bakı və Ankaranın xeyrinə dəyişməyə yönəlmiş qondarma Zəngəzur dəhlizidir”.

Ayvazyanın fikrinə, TRİPP layihəsi düzgün yanaşma və Ermənistanın potensialının gücləndirilməsi halında nəzərə alaraq bu təhdidləri (?) neytrallaşdırıa bilərdi. Lakin mövcud şəraitdə layihə Ermənistanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi ilə bağlı təminatlar ehtiva etmir ki, bu da Ayvazyanın qənaətinə, “rəqiblərin”, yəni Azərbaycan və Türkiyənin məqsədlərinin legitimləşdirilməsi riskini yaradır.

O, həmçinin regionda güc balansının bərpasına maraqlı olan qüvvələrlə real və effektiv koalisiyaların formalaşdırılmasının vacibliyini qeyd edib. Sabiq nazir bildirib ki, söhbət Rusiya ilə münasibətlərin yenidən işə salınmasından və İrənlə əlaqələrin dərinləşdirilməsindən, Ermənistan-Rusiya-İran strateji üçbucağının yaranılmasından gedir.

Bəs Paşinyan hakimiyyəti dövründə açıq anti-Azərbaycan mövqeyi ilə seçilən sonuncu XİN rəhbərlərindən biri olan Ayvazyan nəyi hədəfləyir və nəyə ümid edir? O, doğrudanmı İrəvanın Rusiya ilə münasibətləri “yenidən başlatmaq”la və İrənlə əlaqələri dərinləşdirməklə Ermənistan-Rusiya-İran strateji üçbucağını formalaşdırmaq şansının hələ də qaldığını düşünür?

İlk növbədə qeyd etməliyəm ki, A.Ayvazyanın çıxışı Ermənistan cəmiyyətinə yönəlməmiş klassik qorxu ritorikasıdır. “Ekzistensial təhdid”, “Böyük Turan”, “tamamilə ələ keçirilmə”, “suverenliyin itirilməsi” kimi ifadələr emosional fon yaratmağa hesablanıb və real geosiyasi balansın soyuq təhlilindən daha çox, revanşist psixologiyani qidalandırmağa xidmət edir. Ayvazyanın əsas tezisi ondan ibarətdir ki, guya, Azərbaycan və Türkiyə Ermənistanın dövlət kimi mövəduqluğunu hədəfə alıb. Halbuki son illərin regional prosesləri

dairələrin arzusudur. Lakin realıqlıq ondan ibarətdir ki, Moskva ilə İrəvan arasında etimad ciddi şəkildə zədələniş, İran isə daha çox öz regional maraqlarına uyğun pragmatik xətt yürüdü. Belə şəraitdə hansısa strateji üçbucaq tezisi daha çox siyasi şüar təsiri bağışlayır. Əslində, Ayvazyanın çıxışı onun hansı düşürgədə dayandığını açıq göstərir. O, postmüharibə realıqlarını qəbul etmək əvəzinə, köhnə qarşıdurma modelini dirçəltməyə çalışan revanşist düşüncənin sözcüsünə çevrilib. “Ekzistensial təhlükə” ritorikası cəmiyyəti sülh gündəmindən uzaqlaşdırmağa, qorxu və şübhə mühiti yaratmağa xidmət edir. Bu isə Ermənistanın real təhlükəsizlik problemlərini həll etmir, əksinə, onu yenidən geosiyasi qarşıdurmaların alətinə çevirə bilər.

Paşinyan iqtidarını tənqid etmək siyasi baxımdan anlaşılandır. Lakin bu tənqid konstruktiv alternativ təqdim etmirsə və ölkəni yenidən bloklaşma və düşmənçilik zolağına sürükləyirsə, o zaman söhbət dövlətçilik məsuliyyətindən deyil, revanşist ambisiyalardan gedir. Ayvazyanın son bəyanatları məhz bu çalarları ilə seçilir: realıqdan çox keçmişin kölgəsinə söykənən, emosional, təhlükə mifi üzərində qurulan siyasi xətt. Ermənistan cəmiyyətinin qarşısında isə seçim köhnə qorxu ritorikası ilə yeni regional inteqrasiya imkanları arasında olacaq.

Yeri gəlmişkən, ermənistanlı jurnalist, bloqer və “Diqqət mərkəzində” informasiya platformasının müəllifi Roman Bağdasaryan bildirib ki, A.Ayvazyan həqiqətən də keçmiş düşürgəni təmsil edən nazir olub və onun bu postə təyinatı baş nazir Nikol Paşinyanın alternativ namizədi olmadığı bir dövrdə məcburi xarakter daşıyır: “O, məcburi seçim idi. Çürük, mahiyyətə yaramaz bir şəxsdir. Ermənistan XİN-in özündə əməkdaşların böyük əksəriyyəti ona hörmət etmirdi. Nazirliyin 90 faizi onu alçaq və hiyləgər hesab edirdi. O, satılmış adamdır. Onun Rusiyanın maraqlarını müdafiə etməsi təəccüblü deyil. Ermənistanın maraqları onun vecinə deyil, çünki nə oğlu, nə də yaxınları Ermənistan uğrunda döyüşməyib, şəhərlərimizi bir saat belə qorunmayıblar”.

Bağdasaryanın sözlərinə görə, Ayvazyan kimi şəxslər üçün gurultulu bəyanatları səsləndirmək olduqca asandır: “Əmin olun ki, bu adamda zərrə qədər də vətənpərvərlik yoxdur. Nazirlikdə işlədiyi dövrdə baş nazirə zərər vurmaq üçün əlindən gələni edib. Bunun kimlərə və hansı XİN əməkdaşları ilə birlikdə edildiyi məlumdur və təəssüf ki, onların bir qismi hələ də sistemdə qalır. Onun bəyanatları heç bir mənə kəsb etmir. Bu, populyar və heç kimə lazım olmayan siyasətçilərdən birinin adı sayıqlamasıdır. Ayvazyan siyasi çəkisi sifirə bərabər, artıq tarixin zibilinə atılmış bir şəxsdir”.

Saxavat HƏMİD
XQ

Paşinyanın “İcevan marşrutu”

Bu yol Zəngəzur dəhlizinə alternativ ola bilərmi?

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan parlamentdəki “hökumət saati” zamanı regionda nəqliyyat blokadalarının aradan qaldırılması məsələsinə toxunub. Deputat Geqam Nazaryanın İcevanı Azərbaycanın dəmir yolu şəbəkəsi ilə birləşdirən xəttin bərpası və bunun iqtisadi səmərəsi barədə sualını cavablandıran baş nazir müzakirə olunmayan heç bir istiqamətin qalmadığını bildirib: “Əlbəttə, bu istiqamət müzakirə olunur. Lakin nəzərə almalıyıq ki, Ağarcın ərazisində 30 il əvvəl baş vermiş sürüşmə nəticəsində dəmir yolunun fəaliyyəti dayanıb. Bu hissənin bərpası potensial yükdaşımaların həcmindən və layihənin rentabelliyyətindən asılı olacaqdır”.

Baş nazir hökumətin apardığı araşdırmalara istinadən maraqlı bir faktı da diqqətə çatdırıb. Onun sözlərinə görə, Azərbaycandan Türkiyəyə gedən ən qısa yol məhz Ermənistanın şimalından keçir: “Əgər İcevan–Razdan xətti Vanadzor–Gümrü istiqaməti ilə birləşdirilsə, məlum olar ki, Azərbaycandan Türkiyəyə ən qısa dəmir yolu marşrutu İcevan–Dilican–Vanadzor–Cacur–Gümrü–Axurik xəttidir. Bu, eyni zamanda, avtomobil nəqliyyatı üçün də ən qısa yoldur”.

Paşinyan vurğulayıb ki, yekun qərar texniki-praktiki hesablamalardan və siyasi proseslərin gedişatından asılı olacaqdır: “Dünya nə qədər institusional xarakter alsın, müxtəlif ssenarilərin reallaşma ehtimalı bir o qədər artır”.

Baş nazirin parlamentdə səsləndirdiyi fikirlər regionda kommunikasiyaların açılması prosesinin yeni mərhələyə keçdiyini göstərir. Onun çıxışında diqqət çəkən əsas məqam Azərbaycandan Türkiyəyə ən qısa marşrutun İcevan istiqamətindən keçməsi barədə vurğudur. Bu yanaşma texniki-iqtisadi əsaslandırma kimi təqdim edilsə də, əslində, daha geniş geosiyasi və strateji mənə daşıyır. Məsələyə Azərbaycanın maraqları prizmasından baxdıqda isə bir neçə paralel xətt üzə çıxır.

Əvvəla, Ermənistanın kommunikasiya məsələsinə artıq açıq müzakirəyə çıxarması regionda formalaşan yeni realitqların qəbul edildiyini göstərir. 2020-ci ildən sonra yaranmış geosiyasi vəziyyət Cənubi Qafqazda nəqliyyat və iqtisadi əlaqələrin bərpasını qaçılmaz edib. Ermənistan uzun illər regional layihələrdən kənarda qaldığı üçün iqtisadi təcridin nəticələrini daha kəskin hiss edir. Paşinyanın “rentabellik” və “yük axını” ifadələrini xüsusi vurğulaması da təsədüfi deyil. Bu, İrəvanın artıq siyasi ritorikadan daha çox iqtisadi realizmə söykənməyə məcbur qaldığını göstərir.

Lakin İcevan marşrutunun qabardılması təkcə iqtisadi məntiqə söykənmir. Bu, eyni zamanda, Zəngəzur istiqamətinə alternativ konsepsiyaların formalaşdırılması cəhədidir. Azərbaycan üçün əsas prioritet Naxçıvanla maneəsiz və təhlükəsiz quru əlaqəsinin təmin olunmasıdır. Bu məsələ həm 10 noyabr bəyənətində öz əksini tapıb, həm də ölkənin milli təhlükəsizlik və strateji bütövlük konsepsiyasının tərkib hissəsidir. İcevan xətti isə bu problemi həll etmir. Yeni Naxçıvana əlaqəni təmin etmir. Ona görə də Ermənistanın bu marşrutu ön plana çıxarması, müəyyən mənada, daxili siyasi auditoriyaya “alternativ həll” təqdim etmək və Zəngəzur məsələsində təzyiqi azaltmaq məqsədi daşıyır.

Digər tərəfdən, Azərbaycan artıq regionun əsas tranzit mərkəzinə çevrilib. Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolu, Orta Dəhliz və digər layihələr ölkənin logistika xəritəsində aparıcı rolunu möhkəmləndirib. Əgər Ermənistan üzərindən keçəcək marşrutlar bu sistemə inteqrasiya olunarsa və yük axını artırarsa, bu, Azərbaycanın maraqlarına uyğundur. Lakin əgər paralel alternativ yarıdılaraq mövcud marşrutlara rəqəbat mühtiri formalaşdırılırsa, bu geoiqtisadi baxımdan sərfəli deyil.

Burda maraqlı bir məqam da var. Onu gözərd etmək olmaz. Məsələn, Paşinyan qərarların siyasi proseslərdən asılı olduğunu açıq şəkildə etiraf edib. Bu onu göstərir ki, kommunikasiya məsələsi hələ də geniş sülh gündəliyinin bir hissəsidir və texniki məsələ kimi təqdim olunsada da, əslində, siyasi iradə ilə şərtlənir. Deməli, onun reallaşması tərəflərin siyasi qərarından

aslı olacaqdır. Azərbaycan üçün əsas prinsip marşrutun haradan keçməsi deyil, onun hansı hüquqi və təhlükəsizlik təminatları ilə fəaliyyət göstərməsidir. Uzunmüddətli və sabit mexanizm olmadan hər hansı xətt iqtisadi baxımdan da dayanıqlı deyil. Ola da bilməz.

Onu da qeyd etmək ki, bu məsələni yalnız texniki və ya iqtisadi layihə kimi qiymətləndirmək də sadələşmələrdir. Burada regional güclərin maraqları açıq şəkildə toqquşur. Xüsusilə Rusiyanı diqqətdən kənarda qoymaq olmaz. Məsələn, İcevan istiqamətinin Rusiyanın nəzarətində olması perspektivdə yeni asılılıq zəncirləri yaradır. Moskva üçün Cənubi Qafqazdakı kommunikasiya xətləri heç vaxt sadəcə iqtisadi layihə olmayıb. Kreml nəqliyyat infrastrukturuna ənənəvi olaraq təsir aləti kimi yanaşıb. Postsovet məkanında yollar və dəmir xətləri siyasi nüfuzun səssiz, lakin effektiv mexanizmi rolunu oynayıb. İnfrastruktur üzərində texniki, hüquqi və təhlükəsizlik nəzarəti – bu, əslində, siyasi qərarlara dolaylı nəzarət deməkdir.

Ermənistanın dəmir yolu sisteminin Rusiya Dəmir Yollarının tərkəmə qurumu olan “Cənubi Qafqaz Dəmir Yolu”nın idarəsində olması bu realığı təsdiqləyir. Üstəlik, İcevan xətti də Moskvanın nəzarətindədir və yenidən qurulması ciddi maliyyə tələb edir. Bu prosesdə Moskvanın rolunun qaçılmaz görünməsi Ermənistanın manevr imkanlarının nə qədər məhdudd olduğunu göstərir. Paşinyanın dəmir yolu xəttinin təmiri üçün Rusiyaya müraciət və bu asılılıq davam etdiyi yeni açıq şəkildə ortaya qoyur.

Söhbət təkcə yük daşınmasından get-

mir. Bu marşrut Rusiya üçün Cənubi Qafqazda təsir imkanlarını qorumaq və regional balansı nəzarətdə saxlamaq vasitəsidir. Bakı da alternativ marşrutlar olduğu halda kiminsə təsirinə düşmək istəməz. Məhz bu səbəbdən alternativ təşəbbüslər, xüsusilə TRIPP platforması yeni geosiyasi konfigurasiyada daha cəlbedici görünür. TRIPP marşrutu Azərbaycanın maraqlarına xidmət edir. İcevan marşrutu isə tama-

milə bunun əksidir və reallaşması yaxın perspektivdə mümkün görünür.

Bununla bağlı **iqtisadçı ekspert Kamran Abdullayev** bildirdi ki, Azərbaycan üçün prioritet dəyişməzdir. Bu, Naxçıvanla təhlükəsiz və maneəsiz bağlantı, regional tranzit liderliyinin qorunması və bu bağlantının uzunmüddətli hüquqi təminat altına alınması ilə bağlıdır: “TRIPP çərçivəsində Ermənistan Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan arasında yüklərin və insanların hərəkəti üçün sadələşdirilmiş tranzit rejimini təmin etməyi öhdəsinə götürür. Bu isə Bakının illərdir müdafiə etdiyi “maneəsiz keçid” prinsipinin beynəlxalq mexanizmlərlə qorunması deməkdir.

TRIPP yalnız bir dəmir yolu layihəsi deyil. Bu, dəmir yolu, avtomobil magistralı və enerji xətlərini birləşdirən multimodal platformadır. Layihənin miqyası regionun logistik xəritəsini yenidən cizmaq potensialına malikdir. İlk hesablamalara görə, infrastrukturun bərpası üçün 5–7 milyard dollar həcmində beynəlxalq investisiya tələb olunur. Bu investisiya marşrutu yüksək sürətli dəmir yolu və müasir avtomobil magistralı səviyyəsinə çıxaracaqdır.

İqtisadi dividendlər isə konkret rəqəmlərlə ifadə olunur. TRIPP-in Orta Dəhlizə inteqrasiyası Mərkəzi Asiya və Çindən gələn yüklərin Xəzər üzərindən Avropaya daşınmasını sürətləndirəcək, həm də Azərbaycanın illik tranzit potensialını artıracaqdır.

Paşinyanın İcevan xəttini önə çəkməsi isə Zəngəzur istiqamətindən diqqəti yayındırmaq və daxili auditoriyaya alternativ təqdim etmək cəhədidir. Paşinyan hökuməti nümayiş etdirməyə çalışır ki, Ermənistanın regional tranzit və əlaqələr sahəsində alternativ həll imkanları mövcuddur və ölkənin strateji əhəmiyyəti itmir.

Praktik olaraq, İcevan xəttini vurğulamaq erməni ictimaiyyətinə “biz də seçim imkanına maliklik” mesajı verir və Paşinyanın mövqeyini müdafiə etməyə xidmət edir. Lakin bu addımın real geosiyasi və iqtisadi effektivliyi məhduddur: xəttin böyük maliyyə və texniki resurs tələb etməsi, Rusiya nəzarətində olması və beynəlxalq investisiyanın əhəmiyyətli hissəsinin Moskvanın təsirinə bağlı qalması faktları, İcevan marşrutunu strateji alternativ kimi yetersiz edir”.

Pünhan ƏFƏNDİYEV
XQ

İrəvanın Kreml ilə “dəmir” oyunu

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ölkəsinin İctimai Televiziyasına müsahibəsində dəmir yollarının Rusiya nəzarətində olmasının problem yaratdığını deyib. Yəni ki, rəsmi İrəvan ölkənin geoiqtisadi kursunda dönüş mesajı verir. Paşinyan onu da bildirib ki, gərginlik həmişə mövcuddur, amma Ermənistan Rusiya ilə döyüşməyəcək, problem yaratmayacaq, əksinə, bütün məsələləri müzakirə edəcək və öz maraqlarını güdcək. Qısa, Nikol deyir ki, “nə şiş yansın, nə kabab”. Amma erməni baş nazir mühüm bir məsələni unudur. Kreml ilə oyun oynamaq və ya buna cəhd etmək Ermənistana zərərindən başqa heç nə verməyəcək.

*

Baş nazirin bu fikirlərindən sonra rəsmi formada necə deyirlər, tam qaydasında Moskva cavab verdi. “Rusiya Dəmir Yolları” ASC-nin baş direktorunun birinci müavini Sergey Pavlov İdarə Heyətinin yekun iclasında dedi ki, Rusiya taxılının RF Dəmir Yolları şəbəkəsi ilə Azərbaycan ərazisindən tranzit keçməklə Ermənistana tədərükü müntəzəm xarakter alıb və (ən əsası) bu marşrutun inkişafının davam etdirilməsi planlaşdırılır. 2008-ci ildə imzalanmış 30 illik konsessiya müqaviləsinə əsasən, “Cənubi Qafqaz Dəmir Yolları”nın idarəçiliyi “Rusiya Dəmir Yolları” ASC-yə verilib. Şirkət Ermənistan dəmir yolu şəbəkəsinin modernləşdirilməsi və istismarı öhdəliyini daşıyır. Lakin ötən illər ərzində şəbəkənin yenilənməsi təminin aşağı olması, investisiya həcmələrinin gözləntiləri doğrultmaması və marşrutların regional inteqrasiyaya uyğunlaşdırılmaması İrəvanda narazılıq yaradıb. Paşinyanın açıqlaması həmin struktur problemin siyasi səviyyədə ifadəsidir.

Mühüm bir məqamı vurğulayaq ki, Rusiya üçün Ermənistanın dəmir yolu şəbəkəsi Cənubi Qafqazda təsir alətidir. Gürcüstanla münasibətlərin məhduddluğu və Azərbaycan üzərindən alternativ təsir imkanlarının zəifliyi fonunda Moskva üçün Ermənistan infrastrukturunu strateji əhəmiyyət daşıyır. Buna görə də idarəetmə mexanizminin dəyişdirilməsi, sadəcə iqtisadi qərar kimi qəbul edilməyəcək. Paşinyanın açıqlamasında “Rusiya ilə dəmiryolu məsələsində siyasi baxımdan müsbət cavab aldıq” ifadəsi göstərir ki, məsələ artıq danışıqlar predmetinə çevrilib. N.Paşinyan “razılaşmışıq” deyir, Rusiya tərəfi isə bu sahədə inkişafın davam etdirilməsinin planlaşdırıldığını bildirir. Sadə dildə izah etsək, ya heç bir razılaşma yoxdur, ya da yenə gizli siyasət yürüdülür. Ələlxüsus...

Məlumdur ki, 2020-ci il 10 noyabr bəyənətinin 9-cu bəndi regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının açılmasını nəzərdə tutur. Azərbaycan Naxçıvanla quru əlaqənin bərpasını strateji prioritet kimi irəli sürüb və son məlumatlara görə, bu məqsədlə artıq Zəngilan istiqamətində Horadiz–Ağbənd dəmir yolu xətti üzrə layihə işlərinin 85, tikinti-quraşdırma işlərinin isə 70 faizi icra olunub. Ermənistan ərazisindən keçəcək Məgri segmenti isə hələ də layihələndirmə və siyasi razılaşma mərhələsindədir. Bu xəttin reallaşması Ermənistan üçün tranzit gəlirləri, logistika mərkəzlərinin formalaşması və regional ticarətə inteqrasiya deməkdir. Lakin xəttin idarəetmə mexanizmi məsələsi investorlar üçün əsas risk parametrinə çevrilib. Beynəlxalq maliyyə institutları üçün sanksiya riskləri, əməliyyat nəzarəti və hüquqi yurisdiksiya məsələləri prioritet qiymətləndirmə meyarlarıdır.

Bütün çətinliklərə baxmayaraq, demək olar ki, hər iki tərəf yolun açılmasında maraqlıdır. Bu isə təbii ki, Kremlin narahat etməyə bilməz. İlk olaraq, Naxçıvanla quru əlaqənin bərpası bölgədə tranzit marşrutlarının yenidən konfigurasiyası deməkdir ki, bu da Moskvanın sözügedən xətt üzrə təsir imkanlarını artırır. Digər bir məsələ alternativ logistik arxitektura. Rusiya üçün ən arzuolunan model regiondakı bütün strateji önləri ya öz ərazisindən keçməsi, ya da onun idarə etdiyi şəbəkəyə bağlı olmasıdır. Əks halda hazırkı gedişat Rusiyanın Cənubi Qafqazda infrastruktur üzərindən zəifləməsinə doğru aparır.

Digər tərəfdən, Qars–Naxçıvan, daha dəqiq desək, Qars–İğdır–Aralıq–Dilucu dəmir yolu layihəsi konteksti daha da mürəkkəbləşdirir. Türkiyə və Azərbaycan ötən ilin avqustundan tikinti işlərinə başlayıb. Layihə təamamlanarsa, Naxçıvanın Türkiyə üzərindən birbaşa bağlantısını təmin olunacaq və Ermənistan ərazisindən keçən alternativ xətt iqtisadi baxımdan daha zəif mövqedə qala bilər, elə böyük ehtimal ki, qalacaq da. Orta Dəhlizin gücləndiyi, Çin–Avropa yük axımının Xəzər üzərindən yönləndirildiyi bir dövrdə marşrut seçimi sürət, təhlükəsizlik və siyasi sabitlik kriteriyaları ilə müəyyənə bilər. Məhz bu ifadədə

Ekspert rəyi

Fikrət SADIXOV,
politoloq

Realitq ondan ibarətdir ki, Ermənistanın dəmir yolu şəbəkəsi hazırda Rusiyanın nəzarəti altındadır və bu, danılmaz faktıdır. Bu kontekstdə Rusiyanın ölkədə təsir imkanlarının zəiflədiyini söyləmək çətinidir. Paşinyan hökuməti Avropa istiqamətini prioritet kimi təqdim edir, Avropa İttifaqına inteqrasiya niyyətini açıq şəkildə bildirir. Mövcud geosiyasi vəziyyət göstərir ki, Rusiya hələ də Ermənistanı öz mövqelərini qoruyub saxlayır və təsir rıçaqlarını itirməyib.

Digər tərəfdən, yeni realitqlar da formalaşır. Əgər ABŞ kimi aktor marşrutun reallaşdırılmasında maraqlıdırsa və artıq yüksək səviyyəli təmaslar baş tutarsa, sənədlər imzalanır, konsepsiya hazırlanarsa, bu, qüvvələr balansına təsirsiz ötürməyəcək. Amerika şirkətlərinin Ermənistanı daxil olması perspektivi də Rusiyanın mövqelərinə müəyyən dərəcədə təsir göstərə bilər.

Bu prosesdə Rusiyanın passiv müşahidəçi kimi qalacağını düşünmək sadələşmələrdir. Moskva açıq qarşıdurmaya getmədən, daha çox dolaylı mexanizmlər vasitəsilə təsir göstərməyə çalışa bilər. Müxtəlif siyasi, iqtisadi və ya institusional alətlərdən istifadə etməklə müəyyən çətinliklər yaradılması

ehtimalı istisna deyil. Bu cür ssenarilərin necə inkişaf edəcəyini isə zaman göstərəcək.

Ümumilikdə, əgər marşrutun açılması ABŞ tərəfindən ardıcıl və sistemli şəkildə dəstəklənsə, layihənin reallaşma ehtimalı artır. Bununla belə, prosesin maneəsiz və qarşıdurmasız keçəcəyi real görünür. Geosiyasi rəqəbat fonunda müxtəlif təzyiq və müqavimət elementlərinin ortaya çıxması gözləniləndir.

məsələ Rusiyaya bağlıdır. Çünki Naxçıvanın Türkiyə üzərindən birbaşa inteqrasiya regionda formalaşan yeni logistika arxitekturasını Moskvanın nəzarətindən kənarda qoyur, Ermənistan dəmir yolları üzərindəki Rusiya konsessiyasının strateji çəkisini azaldır və hüquqi yurisdiksiya məsələləri prioritet qiymətləndirmə meyarlarıdır.

Azərbaycan üçün yaranan mənzərə iki istiqamətdə dəyərləndirilə bilər. Birincisi, Qars–Naxçıvan xətti Bakı–Ankara təndemində regional logistika üzərində müstəqil nəzarəti gücləndirməklə yanaşı, Cənubi Qafqazda alternativ nəqliyyat arxitekturasını Moskvanın operativ iştirakından kənarda formalaşdırır. Bu isə Rusiya üçün regiondakı ənənəvi tranzit imkanlarının nisbi azalması deməkdir. İkincisi, Ermənistan tranzit potensialını itirməmək üçün daha çevik mövqədə qalmaq məcbur qalarsa, sülh sazışı prosesinə iqtisadi motivasiyə əlavə oluna bilər. Bu dinamika Moskvanın vasitəçilik monopolizmasını zəiflədən yeni regional qarşılıqlı asılılıq modeli yarada bilər.

Nəticə etibarilə, Paşinyanın bəyənəti daxili auditoriyaya hesablanmış ritorika olmaqla yanaşı, xarici tərəfləşlərə yönəlməli növbəti strateji siqnalıdır. Qarşıdakı mərhələdə əsas müzakirə mövzusu Rusiya ilə imzalanmış konsessiya modelinin taleyi, alternativ maliyyələşmə və idarəetmə mexanizmlərinin qurulması və regional layihələrin hansı geosiyasi balans çərçivəsində icrası olacaqdır. Bu qərarlar təkcə Ermənistanın nəqliyyat siyasətini deyil, Moskva ilə münasibətlərinin strukturunu və ümumi geoiqtisadi istiqamətini də müəyyən edəcək.

Tacir SADIQOV
XQ

Avropa siyasətində “gizli güc”

(əvvəli 4-cü sahifədə)

Əfsuslar olsun ki, sözügedən yanaşma müasir global siyasətdə daha çox təbii olunur. Dövlətlərdən əlavə, biznes elitaları, ideoloji qruplar və fərdi aktorlar formal diplomatiyadan kənər şəbəkələr quraraq təsir imkanlarını genişləndirirlər. Belə şəbəkələr isə müxtəlif siyasi sistemlərin daxili müdafiə mexanizmlərini sınağa çəkir. Demokratik legitimlik məsələsi də məhz burada aktuallaşır. Çünki demokratiya anlayışı həm də seçkilərin maliyyə və in-

formasiya baxımından müstəqil olması ilə ölçülür. Əgər ictimaiyyət siyasi proseslərin arxasında maliyyə və təsir şəbəkələrinin dayandığına inanırsa, cəmiyyətdə etimad zəifləyir. Etimadın azalması isə siyasi sistem üçün ikiqat riskdir. Bir tərəfdən, institutlara inam sarsılır, digər tərəfdən isə populist qüvvələr üçün münbət zəmin yaranır. Xarici təsir iddiaları şəffaf və institusional çərçivədə araşdırılmadıqda, narrativ daha da güclənir və siyasi qütbləşmə dərinləşir.

Bir məqamı da qeyd etmək ki, Epşteyn sənədləri hüquqi hökm kimi deyil, daha çox

xəbərdarlıq siqnalı kimi qəbul olunmalıdır. Əgər Avropa siyasi suverenliyini qorumaq istəyirsə, partiya maliyyələşməsi üzərində daha vahid və şəffaf nəzarət mexanizmləri formalaşdırmalı, transmilli siyasi lobbifiliyin hüquqi çərçivəsini daha aydın şəkildə müəyyənləşdirməli və əlaqələr sistemində hesabathlıqlı gücləndirməlidir. Əks halda, “qoca qitə”nin qoruyub saxlamaq siyasəti global şəbəkələrin kölgəsində qala bilər.

Nəzrin ELDARQIZI
XQ

Azərbaycanın rəqəmsal gələcəyinin iqtisadi modeli

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən “Azərbaycanın yeni rəqəmsal arxitekturası” müşavirəsində ölkəmizin rəqəmsal inkişafına dair əsas strategiyalar və prioritetlər müzakirə edildi. Ölkə başçısı çıxışında rəqəmsal inkişafı uzunmüddətli iqtisadi artımın mühərriki kimi dəyərləndirdi və süni intellekt, data mərkəzləri və genişmiqyaslı rəqəmsallaşmanın ölkənin rəqəbat qabiliyyətini müəyyən edəcəyini vurğuladı. Həmçinin rəqəmsal layihələrin koordinasiyası üçün tədbirlər planı hazırlanması və hər dövlət orqanının rəqəmsal transformasiya üzrə məsul şəxslər təyin etməsi tapşırıldı.

Müşavirədə vurğulandı ki, təhsil sisteminin süni intellektə uyğunlaşdırılması, dövlət idarəçiliyində süni intellekt alətlərinin tətbiqi zəruridir. Xarici tərəfdaşlıqlar da strateji önəm daşıyır: ABŞ-la Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyası data mərkəzləri, rəqəmsallaşma və süni intellekt sahələrini əhatə edir. Eləcə də hökumətlərarası səviyyədə yeni texnologiyalar, məlumat mərkəzləri və süni intellekt layihələrinin həyata keçirilməsinə yönəlik. Təsədüfi deyil ki, dünən ABŞ-ın Azərbaycanadakı səfirliyinin açıqlamasında “Google” şirkətinin “Gemini” süni intellekt modelinin rəsmi olaraq Azərbaycan dilində istifadəyə verilməsi bildirilib. Qeyd olunub ki, bu məsələ ABŞ və Azərbaycan arasında texnologiya və innovasiya sahəsində artan tərəfdaşlığı əks etdirir.

2024-cü ildən “Google Gemini” dünyanın aparıcı süni intellekt əsaslı chatbotlarından biri olub. Onun Azərbaycan dilində qlobal istifadəyə verilməsi ABŞ–Azərbaycan arasında texnologiya və innovasiya sahəsində artan tərəfdaşlığı əks etdirir və 2025-ci ilin avqust ayında süni intellekt üzrə əməkdaşlığı vurğulayan ikitərəfli sazişə əsaslanır. “Gemini 3”ün qlobal tədqiqatı çərçivəsində Azərbaycan dili əlavə olunan 23 yeni dildən biridir ki, bu da Azərbaycanın qlobal rəqəmsal ekosistemdə rolunu önə çıxarır. Tam internet və mobil dəstəklə “Gemini” öyrənmə, yaradıcılıq və məhsuldarlıq üçün yeni imkanlar yaradır.

ABŞ-la yanaşı, Azərbaycanın Avropa İttifaqı üzrə 10 ölkə və ötən il Çinlə strateji tərəfdaşlıq sənədləri imzalaması isə təcridi əməkdaşlığın coğrafiyasını genişləndirir. Nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan dövləti sözlügedən sahə üzrə möhkəm bünövrəyə sahibdir. Prezidentin 19 mart 2025-ci il sərəncamı ilə təsdiqlənən “Azərbaycan Respublikasının 2025–2028-ci illər üçün süni intellekt Strategiyası” iqtisadiyyatın rəqəbatliliyinin artırılması, süni intellektin tətbiqi üçün əlverişli mühitin yaradılması, kadr potensialının formalaşdırılması və cəmiyyətin məlumatlandırılması kimi 4 əsas məqsədi daşıyır.

Strateji sənəd süni intellektin biznesə, dövlət idarəçiliyi və ictimai sektora inteqrasiyasına, etik tənzimləmənin gücləndirilməsinə, yüksək performanslı hesablamə (HPC) və milli data infrastrukturlarının inkişafına istiqamətlənib. Strategiyanın konkret icra planında 2025–2028-ci illər üçün 30-dan çox tədbir, məsul dövlət qurumları, nəticə göstəriciləri və maliyyələşmə mənbələri göstərib. Hədəflər sırasında ölkədə fəaliyyət göstərən süni intellekt şirkətlərinin sayının artımı, yüksək səviyyəli kadr hazırlığı, innovativ tədqiqatların dəstəklənməsi və beynəlxalq normalara uyğunluğun təmin edilməsi var.

Daha bir məqam isə şübhəsiz ki, “Azərbaycan Respublikasında rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafına dair 2026–2029-cu illər üçün Strategiya”nın təsdiqlənməsidir. Strategiya rəqəmsal transformasiyanı koordinasiya etməklə ölkənin İKT, elektron ticarət, kibertəhlükəsizlik və innovasiyalar sahəsində inkişafını hədəfləyir. Strateji

teji sənəd GenAI (generativ süni intellekt) istifadəsinin iqtisadi təsiri üçün ambisiyalı hədəflər müəyyən edib.

Strategiyanın əsas təşəbbüsləri Azərbaycan iqtisadiyyatının rəqəmsal transformasiyasını sürətləndirməyə, innovasiya və startap ekosisteminin gücləndirməyə, yüksəkixisaslı kadr hazırlığını təmin etməyə və data əsaslı qərarverməni optimallaşdırmağa yönəldir.

Ekspert rəyi

Bahruz ƏLİYEV,
İnformasiya Texnologiyaları üzrə mühəndis-tədqiqatçı

Rəqəmsal arxitektura informasiya sistemlərinin, platformalarının və rəqəmsal xidmətlərinin vahid və ya xüsusi məntiqə və standart infrastruktur üzərində qurulması kimi mənalıdır ehtiva edir. Yeni rəqəmsal ekosistem yaratmaq anlamına gələn ifadələrdəndir. Bəzi komponentlərini də sadalamaq olar ki, bura Texnologiyaların təbii, Məlumat arxitekturası, Təhlükəsizlik və etibarlılıq, İdarəetmə və standartlar kimi anlayışlar daxildir.

Rəqəmsal arxitektura informasiya sistemlərinin, platformalarının və rəqəmsal xidmətlərinin vahid və ya xüsusi məntiqə və standart infrastruktur üzərində qurulması kimi mənalıdır ehtiva edir. Yeni rəqəmsal ekosistem yaratmaq anlamına gələn ifadələrdəndir. Bəzi komponentlərini də sadalamaq olar ki, bura Texnologiyaların təbii, Məlumat arxitekturası, Təhlükəsizlik və etibarlılıq, İdarəetmə və standartlar kimi anlayışlar daxildir.

Ölkə başçısının sədrliyi ilə keçirilən müşavirə əsasında, Azərbaycanın innovasiya baxımından qurduğu möhkəm təməl üzərində dayanıqlı gələcəyini inşa edilməsi məqsədi daşıyır. Mələmdür ki, cənab İlham Əliyevin dövrün tələblərini və beynəlxalq təcrübəni ölkəmizdə tətbiq etməsi artıq ənənə halını alıb. Belə bir vəziyyətdə süni intellekt, rəqəmsallaşma kimi

məsələlərə məsuliyyətli yanaşma regionda və global aləmdə ölkəmizin imicini bir qədər də yaxşılaşdıracaqdır.

Müşavirədə də qeyd edildiyi kimi, son illərdə rəqəmsal sahələrdə formalaşan əlavə dəyər artıq statistik göstərici olmaqdan çıxaraq iqtisadi dinamikanın əsas lo-komotivinə çevrilir. Ötən ilin nəticələri də bu tendensiyanı aydın şəkildə ortaya qoyur.

Ölkəmizdə nəqliyyat sektorunda 5 faizlik artım qeydə alınmışa, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində bu göstərici təxminən 8,5 faizə yüksəlib. Bu rəqəmlər iqtisadi strukturun mərhələli transformasiyasının göstəricisidir.

Artıq dünya miqyasında rəqəmsal iqtisadiyyat ənənəvi sahələri geridə qoyaraq yeni sahələrə doğru irəliləyir.

dartlar kimi anlayışlar daxildir. Rəqəmsal arxitekturanı bir növ rəqəmsal onurğa sütunu hesab etmək olar.

Ona görə də zamanla köhnə sistemlərin mərhələli modernləşməsinə ehtiyac yaranır bilər. Texnologiyaların inkişafı vahid standartlara uyğunlaşma və kadrların təkmilləşdirilməsinə də istinad etməyə bilər. Data mərkəzlərinin qurulması həm də milli kibersüverənliyin predmentlərindən biridir.

Daha sürətli xidmətlər, regional data hub olma potensialı, Bulud xidmətləri bazarının inkişafı kimi məsələlərdə ciddi faydalara ola bilər. Eyni zamanda, məlumatların ölkə daxilində saxlanması, Xarici platformalardan texnologiyaların asılılığının azalması, Kibernetikaya qarşı dayanıqlılıq, süni intellekt alətləri serverlərinin yerləşməsi kimi məsələlərdə ciddi xidmət edə bilər. Bütün bu anlayışlar və məsələlər əslində rəqəmsal dəyər ifadə edir. Bu da dünyanın texnologiyaların inkişafının gətirdiyi inkişadçılıq və əhəmiyyətli bir dəyəridir.

raq yeni dəyər zənciri formalaşdırır. Kapital, resurs və insan potensialı gətirdikdə daha çox texnologiyaların əsaslı platformalara yönəlik. Xüsusilə süni intellekt bu prosesin mərkəzində dayanır. Hesablamalara görə, 2030-cu ilə qədər süni intellekt texnologiyalarının qlobal iqtisadiyyata təxminən 16 trilyon ABŞ dolları həcmində əlavə dəyər qazandıracağı gözlənilir. Bu isə bəşəriyyətin iqtisadi tarixində yeni mərhələnin başladığını göstərir.

Nurlu ABDALOV
XQ

İnformasiya təhlükəsizliyinin peşəkarlıq təminatı

Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti informasiya təhlükəsizliyi sahəsində çalışan insan resurslarının inkişafı, peşəkarlıq və bacarıqların ölçülə bilən meyarlar əsasında qiymətləndirilməsi, habelə sahə üzrə əsaslı biliklərin sistemli şəkildə idarə olunması məqsədilə İnsan Resurslarının İntellektual Qiymətləndirmə Sistemini tətbiq edib.

Yeni Sistem dövlət qurumlarında informasiya təhlükəsizliyi və texnologiyaların istifadəsində fəaliyyət göstərən əməkdaşlarının peşəkarlıq və bilik səviyyələrinin, peşə sənədlərinin və funksional bacarıqlarının müasir qiymətləndirmə alətləri vasitəsilə yoxlanılaraq qiymətləndirilməsini təmin edir. Qiymətləndirmə nəticələrinə əsasən sözlügedən mütəxəssislərin müvafiq sənədlərdə səviyyələrinin yüksəldilməsi üçün uyğun təlimlər keçirilərək nəticələri əks etdirən sertifikatların təqdim olunması nəzərdə tutulur. Bu yanaşma sahə üzrə peşəkar standartların vahid platforma üzərindən formalaşdırılmasına və insan resurslarının keyfiyyət göstəricilərinin institusional səviyyədə ölçülməsinə xidmət edir.

Sistem vasitəsilə ilkin mərhələdə Energetika Nazirliyi və Strateji Obyektlərinin Mühafizəsi Dövlət Agentliyinin müraciətlərinə əsasən həmin dövlət qurumlarının informasiya texnologiyaları sahəsində fəaliyyət göstərən əməkdaşlarının sahə üzrə bilik və bacarıq səviyyələri qiymətləndirilib. Sözlügedən qurumlarının sahə üzrə çalışan əməkdaşları üçün ikihaftəlik təlim proqramlarına başlanılıb. Təlimlər Bakı Ali Neft Məktəbində yeni istifadəyə verilmiş “İnformasiya Təhlükəsizliyi Testləri” laboratoriyasında həyata keçirilib.

XQ

“Əsrin müqaviləsi”nin baş quruculuq meydanı

(əvvəlki 1-ci səhifədə)

“bp-Azərbaycan” şirkətinin məlumatına əsasən, 2025-ci ildə “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində tikinti-quraşdırma, qazma və hasilatla bağlı əməliyyatlar uğurla davam etdirilib. İl ərzində konsorsium iştirakçıları tərəfindən “Azəri-Çıraq-Günəşli” layihəsinin əməliyyat tədbirlərinə 564 milyon dollar, əsaslı məsrəflərinə isə 1 milyard 288 milyon dollar xərclənib.

Yeri gəlmişkən, ötən il AÇG layihəsi üçün əlamətdar hadisələrlə yadda qalıb. Fevralın 18-də “Mərkəzi Azəri” platformasından ilk neftin əldə edilməsinin 20 ili tamam olub. Xatırladaq ki, “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində böyük neft hasilatına başlanılması üçün imkan yaratmış həmin platformadan indiyədək, ümumilikdə, 1,2 milyard barel (157 milyon ton) neft hasil edilib. Bu nəticə ilə “Mərkəzi Azəri” AÇG platformaları arasında ən yüksək hasilat göstəricisinə malikdir. Dekabrın 30-da isə “Qərbi Azəri” platformasının 20 yaşı tamam olub. Həmin platformadan isə indiyədək 1 milyard bareldən (142 milyon ton) çox neft hasil edilib.

2025-ci ildə “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunda aparılan 4 ölçülü yüksək dəqiqlikli dənizdibi qovşaqlarla seysmik tədqiqat proqramı çərçivəsində əvvəlki ildə əldə olunmuş məlumatların emalı uğurla tamamlanıb, növbəti il üçün məlumatların toplanması işləri başa çatdırılıb. Bundan əlavə, müqavilə sahəsinin “Dərin-

səmt qazı təmənnası olaraq Azərbaycan dövlətinə çatır. Ötən il Səngəçal terminalından, həmçinin “Neft Daşları”ndakı qurğu vasitəsilə gündə orta hesabla 8 milyon kubmetr, ümumilikdə isə, 2,7 milyard kubmetr səmt qazı Azərbaycanın qazpaylama sistemini təvhit verilib. Hasil edilən səmt qazının qalan hissəsi isə lay təzyiqini sabit saxlamaq məqsədilə yenidən kollektora vurulub.

AÇG-də neft hasilatının sabit saxlanılması məqsədilə konsorsium iştirakçıları tərəfindən qazma əməliyyatları da nəzərdə tutulmuş qrafikə uyğun davam etdirilib. İl ərzində müqavilə sahəsində 10 neft hasilatı, 5 su və 1 qaz injektor quyusu, eləcə də şamların yenidən laya vurulması üçün 1 quyu tamamlanaraq istismara daxil edilib.

AÇG üzrə mövcud hasilatın pay bölgüsü sazişinə sərbəst təbii qazla bağlı yeni əlavənin imzalanmasından sonra planlaşdırılmış ilkin hasilat quyusunun qazılması başa çatdırılıb. “Qərbi Çıraq” platformasından təhlükəsiz şəkildə qazılmış həmin quyu qiymətləndirmə baxımından da çox əhəmiyyətlidir. Çünki buradan əldə edilən məlumatlar AÇG-dəki sərbəst təbii qaz ehtiyatlarının işlənməsi üçün gələcək planların hazırlanmasına imkan yaradacaq.

Bununla yanaşı, 2025-ci ildə quyuda qazma işləri uğurla bitmiş və hazırda hasilatda olan neft laylarının altında yerləşən iki prioritet sərbəst təbii qaz layına–daha dayaz Qırmaküstü Qumlu və daha dərin Qırmakaltı lay dəstələrinə çıxış təmin edilib.

sulu Günəşli” ərazisində bir çox quyularda sualtı müdaxilə əməliyyatlarına başlanıb.

Həmin işlər üçün bp-nin Xəzərdəki əməliyyatlarında ilk dəfə olaraq quyuya dikborsuz yüngül müdaxilə texnologiyası tətbiq olunur. “Blue Ocean” dikborsuz müdaxilə sistemi kimi tanınan bu texnologiya “Oceanering International” şirkətinin sualtı mexaniki zəncir vasitəsilə quyuya müdaxilə sistemidir. Bu innovativ yanaşma təzyiqin idarə olunması və hasilat səviyyəsinin gücləndirilməsi imkanlarının səmərəli tətbiqinə və erkən aşkarlanmasına imkan verəcək, yatağın bundan sonrakı potensialının üzə çıxarılmasına kömək edəcək.

Yarımalmada qazma qurğularından asılılığı azaltmaq və sualtı müdaxilələrin daha erkən həyata keçirilməsini təmin etmək üçün bu proqram Xəzərdə ilk dəfə tətbiq olunan daha bir yenilikdən–gəmidən icra olunan müdaxilə üsulundan istifadə edir. Bunun üçün dikborsuz yüngül müdaxilə sistemi “Xankəndi” sualtı tikinti gəmisi üzərinə inteqrasiya edilib və bütün quyu müdaxilələri birbaşa həmin gəmidən icra olunur. Bu proqram çərçivəsində dəniz əməliyyatlarının cari ilin sonunadək bitəcəyi gözlənilir.

bp şirkətinin illik hesabatına əsasən, 2025-ci ildə AÇG-dən sabit hasilat təhlükəsiz və etibarlı şəkildə davam edib. Ötən il 7 hasilat platforması vasitəsilə gündə orta hesabla 330 min barel və ya ümumilikdə, təxminən, 120 milyon barel, yəni 16 milyon ton neft çıxarılıb. Ümumi hasilatın 21 min bareli “Çıraq”, 90 min bareli “Mərkəzi Azəri”, 76 min bareli “Qərbi Azəri”, 43 min bareli “Şərqi Azəri”, 51 min bareli “Dərinsulu Günəşli”, 24 min bareli “Qərbi Çıraq” və 25 min bareli “Azəri-Mərkəzi-Şərqi” platformalarının payına düşüb. İl ərzində AÇG-də ümumilikdə, 147 hasilat, 49 su və 10 qaz injektor quyusu istismarda olub.

Xatırladaq ki, “Əsrin müqaviləsi”nə əsasən, AÇG-dən neftlə bərabər çıxarılan

lib. Quyu ilk sərbəst təbii qaz hasilatı üçün əsas hədəf lay sayılan Qırmaküstü Qumlu lay dəstində qaz ehtiyatlarının mövcudluğunu təsdiqləyib. Bu laydan hasilata isə cari ilin ikinci yarısında başlanması planlaşdırılıb.

Eyni zamanda, Qırmakaltı lay dəstində də yüksəkəziqliq qaz ehtiyatlarının mövcudluğu aşkar edilib və cari ilin birinci yarısında bu laydan hasilata başlanması nəzərdə tutulur. Lakin bu, əsas məqsədlə aparılacaq qısamüddətli hasilat kimi nəzərdə tutulduğundan ilin ikinci yarısından başlayaraq daha dayazda yerləşən Qırmaküstü Qumlu layından hasilata keçiləcək.

Xam nefti dünya bazarına çıxaran Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac boru kəməri, əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, 2025-ci ildə də fəaliyyətini uğurla davam etdirir. “bp-Azərbaycan” şirkətinin ilin yekunlarına dair hesabatına əsasən, konsorsium iştirakçıları tərəfindən BTC üzrə əməliyyat tədbirlərinə 131 milyon dollar, əsaslı məsrəflərinə isə 98 milyon dollar xərclənib.

Hesabat dövründə BTC vasitəsilə ixrac olunmuş, təqribən, 27 milyon ton (təxminən 207 milyon barel) xam neft və kondensat Ceyhan terminalında 283 tankərə yüklənərək dünya bazarlarına yola salınıb. Bütövlükdə isə, 2006-cı ilin iyun ayında istismara verilmiş 1768 kilometr uzunluğunda olan BTC boru kəməri vasitəsilə 2025-ci ilin sonunadək 619 milyon tondan çox (4,7 milyard barel) xam neft naql edilib. Xam neft Ceyhanda 6145 tankərə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilib.

Hazırda BTC əsas ixrac boru kəməri, əsasən, Azərbaycanın AÇG nefti və “Şahdəniz” yatağından çıxarılan kondensatı daşıyır. Bundan əlavə, BTC vasitəsilə Xəzərin digər regional xam neft və kondensat həcmli (Qazaxıstan, Türkmənistan, SOCAR-in ölkədə hasil edilmiş digər həcmli) də naql olunur.

Mirbağır YAQUBZADƏ
XQ

İsmayılıda zəlzələ olub

Fevralın 12-də İsmayılı seysmoloji stansiyasından 17 kilometr şimal-qərbdə - İsmayılı rayonunda zəlzələ qeydə alınıb.

Bu barədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, maqnitudası 3,2 olan zəlzələ yerli vaxtla saat 17:54-də qeydə alınıb.

Zəlzələlərin Tədqiqatı Bürosunun məlumatına əsasən, zəlzələ ocağının dərinliyi 18 kilometr olub. Yeraltı təkanlar hiss edilməyib.

XQ

İlin ilk gəlir uğuru

Yanvar ayında dövlət büdcəsinin icrasında müsbət dinamika müşahidə olunub. Bu dövrdə xəzinədarlıq orqanları tərəfindən 37 mindən çox ödəniş tapşırığı icra edilib və dövlət büdcəsinin gəlirlərinin icrasında yüksək göstəricilər qeydə alınıb.

Maliyyə Nazirliyindən bildirilib ki, cari ilin yanvar ayı ərzində dövlət büdcəsinin gəlirləri 3 milyard 707,3 milyon manat təşkil edib ki, bu da aylıq proqnozu 32 milyon manat və ya 0,9 faiz üstələyib.

Dövlət büdcəsinin gəlirlərinə İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin xətti ilə daxilolmalar 2025-ci ilin yanvar ayında 50,3 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 50,3 milyon manat və ya 2,5 faiz, Dövlət Gömrük Komitəsi üzrə daxilolmalar 487 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 2 milyon manat və ya 0,4 faiz, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti üzrə daxilolmalar 4,9 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 0,2 milyon manat və ya 4,4 faiz, sair daxilolmalar 31 milyon manat təşkil edərək proqnozdan 3,1 milyon manat və ya 11,2 faiz çox, Dövlət Neft Fondundan transfert isə 1 milyard 70 milyon manat təşkil edərək proqnoza qarşı 100 faiz icra edilib. Eyni zamanda, dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatların ödənişli xidmətlərdən daxilolmalar 64,1 milyon manat təşkil edərək proqnoza qarşı 73,1 faiz icra olunub.

Yanvar ayında dövlət büdcəsinin xərcləri 1 milyard 500 milyon manat proqnoza qarşı 1 milyard 437,6 milyon manat məbləğində icra edilib ki, bu da 95,8 faiz təşkil edir.

2026-cı ilin yanvar ayı ərzində icmal büdcənin gəlirləri 4 milyard 411,9 milyon manat, xərcləri isə 1 milyard 717,5 milyon manat məbləğində icra edilib.

XQ

Azərbaycanın dövlət qurumları “mygov” vahid rəqəmsal platformasına keçir

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən “Azərbaycanın yeni rəqəmsal arxitekturası” adlı vahid fəaliyyət planına həsr olunan müşavirədə dövlətimizin başçısı ölkəmizin rəqəmsal inkişaf strategiyasında keyfiyyətə yeni mərhələnin başlandığını diqqətə çatdırmaqla yanaşı, son illər müxtəlif nazirliklər və dövlət qurumları tərəfindən ayrı-ayrı platforma və tətbiqlərin yaradıldığını, bundan sonra isə bu prosesin koordinasiyalı və vahid yanaşma əsasında aparılmasının daim diqqətdə saxlanılmasının zəruriliyini xüsusi vurğulayıb.

Azərbaycan lideri bu baxımdan dövlət xidmətlərinin vahid mərkəzdən – “mygov” platforması üzərindən təqdim edilməsinin həm dövlət idarəçiliyinin səmərəliliyinin artmasına müsbət təsir göstərəcəyini, həm də vətəndaşlar üçün daha rahat və əlçatan xidmət mühiti formalaşacağını xatırladıb.

Dövlət başçısı bildirib ki, vətəndaşlara lazım olan bütün xidmətlər bir ünvandan göstərməli və mövcud platformaların üstünlükləri, əldə edilmiş təcrübə və bu sahədə formalaşmış kadr potensialı vahid sistem çərçivəsində səfərbər edilməlidir. Prezident İlham Əliyevin bu yanaşması Azərbaycanın rəqəmsal transformasiyasının institusional əsaslarının yenidən qurulmasını və dövlət xidmətlərinin yeni idarəetmə fəlsəfəsi üzərində formalaşdırılmasını nəzərdə tutur.

Müşavirədə vurğulandığı kimi, “mygov” platforması artıq respublikada yeni fəlsəfə əsasında istifadəçilərin xidmətinə təqdim edilib və bu istiqamətdə mühüm nəticələr əldə olunub. Statistik göstəricilərlə bu prosesin dinamik karakter daşması təsdiqlənib. Belə ki, ötən ilin sonunda platformadan istifadə edənlərin sayı 2,2 milyon nəfər idisə, cari ilin yanvar ayının sonuna bu göstərici, təxminən, 2,5 milyon nəfərə yüksəlib. İlın sonuna qədər istifadəçi sayının isə, təxminən, 5 milyona çatdırılması hədəflənib.

Bu artımın əsas səbəbi rəqəmsallaşmanın mahiyyət etibarilə dəyişməsi ilə, yəni sənəd və qurum mərkəzli yanaşmadan həyat hadisələri yaşanmasına keçid ilə bağlıdır. Yeni modeldə vətəndaşın ehtiyacları və həyatında baş verən əsas hadisələr (doğum, nikah, təhsil, məşğulluq, sosial təminat və s.) xidmətlərin təşkilində əsas meyar kimi qəbul edilir.

Toplantıda bu yanaşmanın praktik nəticəsi konkret nümunə ilə izah edilib. Məsələn, əvvəllər vətəndaşın övladı doğulduqda bir neçə dövlət qurumuna ayrı-ayrılıqda müraciət etməsi tələb olunurdu. O, əvvəlcə tibb müəssisəsindən arayış alır, sonra həmin sənədi fiziki şəkildə Ədliyyə Nazirliyinə təqdim edir, doğum şəhadətnaməsini aldıqdan sonra Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna üz tuturdu. Nəhayət, Daxili İşlər Nazirliyinə sənəd təqdim edərək şəxsiyyət vəsiqəsi alırdı. Bu proses həm vaxt itkisinə, həm də əlavə inzibati yükə səbəb olurdu.

Hazırda isə proses tamamilə fərqli mexanizim əsasında həyata keçirilir. Klinikada doğumla bağlı məlumat sistemə daxil edildikdən sonra məlumat avtomatik şəkildə Ədliyyə Nazirliyinə ötürülür. Nazirlik vətəndaşı elektron qaydada məlumatlandırır və övladına ad vermək, soyad seçmək imkanları təqdim edir. Daha sonra məlumat proaktiv şəkildə Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ötürülür və müavinət vətəndaşın əlavə müraciəti olmadan təyin edilərək onun bank kartına köçürülür. Növbəti mərhələdə isə şəxsiyyət vəsiqəsinin alınması prosesi də rəqəmsal şəkildə gerçəkləşdirilir.

Bu model dövlət xidmətlərinin təqdimatında yeni fəlsəfənin – proaktiv və vətəndaş mərkəzli yanaşmanın formalaşdığını göstərir. Əslində, bu transformasiya yalnız texnoloji yenilik deyil, həm də dövlət idarəçiliyinin yenidən konseptual şəkildə qurulmasıdır.

Müşavirədə vurğulanan əsas məsələlərdən biri də dövlət qurumlarında rəqəmsallaşma prosesinin qeyri-bərabər aparılması ilə bağlıdır. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, bəzi qurumlarda sənədlərin hələ də kağız formatında saxlanılması, rəqəmsallaşmanın prioritetləşdirilməməsi, məlumatların pərakəndə və fərdi standartlarla idarə olunması ölkənin rəqəmsal inkişaf perspektivləri üçün ciddi risklər yaradır.

Bu problemlər daha çox gələcəkdə Azərbaycanın rəqəmsal iqtisadiyyatının əsas elementlərindən biri olan verilənlər hövzəsinin – “Data lake”in formalaşdırılmasını çətinləşdirir. Xatırladaq ki, “Data lake” yalnız böyük həcmdə məlumatların toplanması deyil, həm də onların vahid standartlar əsasında strukturlaşdırılması və analitik məqsədlər üçün istifadəsini nəzərdə tutur. Bu isə süni intellekt texnologiyalarının səmərəli tətbiqi üçün əsas şərtlərdən biridir. Başqa sözlə, dövlət xidmətlərinin vahid platformada integrasiyası təkcə vətəndaşlara rahatlıq yaratmaqla məhdudlaşmır, eyni zamanda, ölkənin rəqəmsal suverenliyinin, texnoloji müstəqilliyinin və innovasiya potensialının gücləndirilməsi üçün strateji əhəmiyyət daşıyır.

Rəqəmsal hökumət sahəsində mühüm yeniliklərdən biri də vətəndaşların “mygov” platforması üzərindən dövlət qurum-

larına rəsmi məktub göndərmək imkanının yaradılmasıdır. Eyni zamanda, dövlət qurumları da vətəndaşlara rəsmi məktub və bildirişlər ünvanlaya bilər. Belə bir önəmli layihə isə vətəndaşlara rəsmi müraciətlərin hazırlanması və təqdim olunması prosesini sadələşdirir. Vətəndaşlar “mygov” vasitəsilə sorğu başlatmaq, məlumat və ya hər hansı məsələ ilə bağlı aydınlıq əldə etmək üçün dövlət qurumlarına elektron qaydada müraciət ünvanlaya bilərlər. Yeri gəlmişkən, “Vətəndaşların müraciətləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, dövlət qurumları vətəndaş müraciətlərini ən gec 15 iş günü ərzində, əlavə araşdırma tələb olunduğu hallarda isə 30 gün müddətində cavablandırmalıdır.

Prosesin mexanizmi sadə və funksionaldır. İstifadəçi “mygov”-un ana sahifəsində yerləşən xüsusi məktub işarəsi və ya “Daha çox” bölməsi vasitəsilə “Dövlət qurumlarına rəsmi məktub” funksiyasına daxil olur, burada müraciət yaradaraq məktubun ünvanlanacağı qurumu, başlığını və məzmununu diqqətə çatdırır. Zərurət olduqda isə əlavə sənədlər yükləyir, məlumatlar təsdiqləndikdən sonra müraciət SIMA və ya “ASAN rəqəmsal” imza vasitəsilə seçilmiş dövlət qurumuna göndərilir. Bundan sonra isə məktublar “Göndərilən” bölməsində saxlanılır, vətəndaş müraciətin statusunu real vaxt rejimində izləyə bilər. Dövlət qurumlarından daxil olan məktublar isə “Gələn” bölməsində əks olunur. Bu sistem “Vətəndaş – Dövlət” və “Dövlət – Vətəndaş” kommunikasiya modelinin rəqəmsal müstəvidə sabitləşir və rəsmi təşkilatlar (dövlət, qanunlar, ictimai qurumlar) tərəfindən dəstəklənir. Eyni zamanda, innovasiya və Rəqəmsal İnki-

şaf Agentliyinin təqdim etdiyi Rəqəmsal Sənəd Dövriyyəsi altsistemi vasitəsilə həyata keçirilir.

İndiyədək bu funksiya çərçivəsində sistemə integrasiya olunan dövlət qurumlarının sayı davamlı şəkildə yüksəlib və yaxın vaxtlarda bütün qurumların integrasiyasının tamamlanacağı proqnozlaşdırılıb. Platforma üzərindən ilk ay ərzində, təxminən, 11 min məktub mübadiləsi həyata keçirilib. Ən çox məktub göndərən qurumlar sırasında Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ön mövqedə qərarlaşıb. Vətəndaşlar isə əsasən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi və Ədliyyə nazirlikləri, eləcə də “ASAN Xidmət”ə müraciət ediblər.

Azərbaycanın rəqəmsal transforma-

mətləri texnoloji platformalar üzərində deyil, vahid rəqəmsal ekosistem çərçivəsində formalaşır. Bu isə uzunmüddətli perspektivdə ölkənin iqtisadi rəqəbat qabiliyyətinin yüksəldilməsinə, innovasiya potensialının gücləndirilməsinə və vətəndaş rifahının artırılmasına xidmət edir.

Bu məqamda bir məsələyə də toxunmaq yerinə düşər. Belə ki, Azərbaycanın rəqəmsal transformasiya strategiyası qlobal təcrübə ilə müqayisədə də diqqətəlayiqdir. Məsələn, Estoniya modeli dövlət xidmətlərinin 99 faizinin elektronlaşdırılması ilə tanınır. Bu ölkədə “X-Road” platforması dövlət qurumları arasında məlumat mübadiləsinin əsas infrastrukturunu təşkil edir. Sinqapur “Smart Nation” konsepsiyası çərçivəsində rəqəmsal hökuməti milli təhlükəsizlik və iqtisadi inkişaf strategiyasının ayrılmaz hissəsinə çevirib. Cənubi Koreyada isə dövlət xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılması sənaye siyasəti ilə paralel şəkildə aparılır. Azərbaycan modeli isə bu təcrübələrin sintezi kimi qiymətləndirilə bilər. Çünki “mygov” platforması Estoniyanın integrasiya prinsipinə, Sinqapurun strateji planlaşdırmasına və Koreyanın innovasiyayönümlü yanaşmasına yaxın bir konsepsiya üzərində qurulur.

Beləliklə, “Azərbaycanın yeni rəqəmsal arxitekturası” konsepsiyası ölkənin rəqəmsal inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını ifadə edir. “mygov” platformasının genişlənməsi, proaktiv xidmət modelinin tətbiqi, “data lake” və süni intellekt üçün infrastrukturun formalaşdırılması, dövlət-vətəndaş kommunikasiya mexanizmlərinin rəqəmsallaşdırılması Azərbaycanı regional miqyasda rəqəmsal dövlət modelinə yaxınlaşdırır.

Bu prosesin uğuru isə yalnız texnoloji həllərdən ibarət deyil, həm də institusional islahatlardan, koordinasiyalı idarəetmədən və vahid strateji baxışdan asılıdır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə formalaşan yeni rəqəmsal arxitektura məhz bu baxışın konseptual ifadəsidir və Azərbaycanın gələcək inkişafında strateji üstünlük rolunu oynamaq potensialına malikdir.

Vaqif BAYRAMOV
XQ

2026 – “Şəhərsalma və Memarlıq İli”

Dünya Şəhərsalma Forumu və Azərbaycanın hədəfləri

Müasir dövrdə şəhərsalma və məskunlaşma prosesləri yalnız ərazi-planlaşdırma və tikinti fəaliyyəti ilə məhdudlaşmır, dövlət idarəçiliyinin səmərəliliyini, institusional koordinasiyanı və hüquqi tənzimləmənin keyfiyyətini müəyyən edən kompleks ictimai münasibətlər sistemi kimi çıxış edir. Qlobal miqyasda şəhərləşmə səviyyəsinin yüksəlməsi, sosial-iqtisadi diferensiasıyanın dərinləşməsi, mənzil təminatı sahəsində struktur böhran və iqlim risklərinin artması şəhərsalma siyasətinin hüquqi və idarəetmə aspektlərini ön plana çıxarıb.

Şəhərsalma münasibətlərinə hüquqi və inzibati yanaşma

XXI əsrdə şəhərlər ictimai münasibətlərin məkan ifadəsi olmaqla yanaşı, dövlətin sosial, iqtisadi və ekoloji funksiyalarının icra olduğu əsas inzibati-ərazi vahidlərinə çevrilmişdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının rəsmi statistik məlumatlarına əsasən, hazırda dünya əhalisinin əksəriyyəti şəhər tipli yaşayış məntəqələrində məskunlaşmışdır və bu tendensiyanın yaxın onilliklərdə daha da intensivləşəcəyi proqnozlaşdırılır. Bu proses şəhərsalma sahəsində aşağıdakı hüquqi nəticələri doğurur:

- dövlətin mənzil təminatı üzrə sosial öhdəliklərinin genişlənməsi;
- yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanlarının səlahiyyət dairəsinin yenidən qiymətləndirilməsi;
- şəhərsalma qurumlarının hüquqi legitimliyi və icra mexanizmlərinin gücləndirilməsi zərurəti.

Beləliklə, şəhərsalma problemi öz mahiyyətinə görə idarəetmə və hüquqi tənzimləmə probleimidir.

Dünya Şəhər Forumunun hüquqi və təşkilati statusu

Dünya Şəhər Forumu 2002-ci ildə BMT-nin Məskunlaşma Proqramı (UN-Habitat) çərçivəsində təsis edilib. Forum beynəlxalq müqavilə hüququ subyekti olmasa da, beynəlxalq “yumşaq hüquq” (soft law) mexanizmləri kontekstində mühüm rol oynayır. Dünya Şəhər Forumunun (WUF) institusional xüsusiyyətləri aşağıdakılardır:

- hüquqi baxımdan tövsiyə xarakterli sənədlərin formalaşdırılması;
- dövlətlərin şəhərsalma siyasətinə dair normativ yanaşmalarının uzlaşdırılması;
- milli hüquq sistemlərinin adaptasiya edilə bilən model və konsepsiyaların təşviqi.

Bu baxımdan WUF norma yaradan deyil, normativ davranış standartlarını formalaşdıran beynəlxalq platforma kimi xarakterizə olunur.

Dünya Şəhər Forumunun hüquqi təsiri

WUF-un hüquqi təsiri birbaşa normativ aktların qəbulunda deyil, aşağıdakı sahələrdə özünü göstərir:

- milli şəhərsalma qanunvericiliyinin konseptual yenilənməsi;
- yerli idarəetmə orqanlarının hüquqi statusunun gücləndirilməsi;
- inzibati qərarların əsaslandırılmasında elmi-analitik yanaşmaların tətbiqi.

Bu səbəbdən WUF beynəlxalq normativ davranış modeli formalaşdıran mexanizim kimi qiymətləndirilə bilər.

WUF-13-ün Bakıda keçirilməsinin hüquqi və strateji əsasları

Azərbaycan Respublikasının WUF-13-ə ev sahibliyi etməsi aşağıdakı hüquqi-strateji amillərlə əsaslandırılır:

- ölkənin regional səviyyədə nəqliyyat, iqtisadi və inzibati əlaqələndirici funksiyası;
- postmünaqişə dövründə ərazilərin bərpası və yeni şəhərsalma modellərinin tətbiqi təcrübəsi;
- Yeni Şəhərsalma Gündəliyinin icrasının onillik mərhələsi ilə üst-üstə düşməsi.

Bu məsələlər Bakını beynəlxalq şəhərsalma siyasətinin praktiki tətbiq mühiti kimi təqdim edir.

Azərbaycanın şəhərsalma hədəfləri

Azərbaycan WUF-13 çərçivəsində aşağıdakı strateji məqsədləri irəli sürür:

- şəhərsalma siyasətinin dövlət idarəçiliyinin institusional komponenti kimi hüquqi təsbit edilməsi;
- dövlət qulluqçularının şəhərsalma və məskunlaşma sahəsində ixtisaslaşmış hazırlıq sisteminin yaradılması;
- icrayönümlü və ölçülə bilən tövsiyələrin formalaşdırılması;
- beynəlxalq təcrübənin milli hüquq sistemində adaptasiyası.

Aparılan təhlil göstərir ki, Dünya Şəhər Forumu şəhərsalma siyasətinin beynəlxalq səviyyədə normativ düşüncə çərçivəsinin formalaşmasında, dövlətlərin bu sahədə hüquqi və institusional yanaşmalarının uzlaşdırılmasında mühüm rol oynayan çoxtərəfli platforma kimi çıxış edir. WUF hüquqi baxımdan məcbureddici mexanizim yaratmasa da, beynəlxalq “yumşaq hüquq” alətləri vasitəsilə dövlətlərin şəhərsalma sahəsində siyasət dizaynına, normativ aktların hazırlanmasına və idarəetmə modellərinin yenilənməsinə real təsir göstərir. Bu xüsusiyyət WUF-u klassik konfrans formatından çıxararaq qlobal şəhərsalma siyasətinin intellektual və institusional istinad nöqtəsinə çevirir.

“WUF-13 Bakı” strateji mexanizmdir

Ümumdünya Şəhərsalma Forumunun Bakıda keçirilməsi Azərbaycan üçün yalnız beynəlxalq tədbirə ev sahibliyi etmək anlamı daşımır, əksinə, şəhərsalma siyasətinin milli dövlət idarəçiliyi sistemində yenidən konseptuallaşdırılması üçün strateji imkan yaradır.

Forum şəhərsalma məsələlərinin deklarativ, layihə və sektor səviyyəli müzakirə predmetindən çıxarılaraq hüquqi tənzimləmə, inzibati məsuliyyət və icra mexanizmləri müstəvisinə keçirilməsi stimullaşdırır. Bu, şəhərsalma münasibətlərinin dövlətin sosial, iqtisadi və ekoloji funksiyalarının icrası ilə bilavasitə əlaqələndirilməsinə şərait yaradır.

Eyni zamanda, WUF-13 prosesi şəhərsalma siyasətinin mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları arasında səlahiyyət bölgüsünün, institusional koordinasiyanı və hesabathlıq mexanizmlərinin yenidən qiymətləndirilməsi üçün hüquqi əsas formalaşdırır. Bu kontekstdə forumun nəticələri şəhərsalma qərarlarının hazırlanması və icrasında hüquqi legitimliyin gücləndirilməsinə, qərarların elmi-analitik əsaslandırılmasına və dövlət qulluqçularının bu sahədə ixtisaslaşmış bilik və bacarıqlarla təmin olunmasına xidmət edə bilər.

Nəticə etibarilə, WUF-13 Azərbaycan üçün şəhərsalma siyasətinin normativ-hüquqi müstəvidə sistemləşdirilməsi, dövlət idarəçiliyində şəhərsalma münasibətlərinin institusional davamlılığının təmin edilməsi və bu sahənin uzunmüddətli strateji planlaşdırma çərçivəsinə integrasiyası baxımından dönüş nöqtəsi kimi çıxış edir. Forumdan irəli gələn tövsiyələrin və konseptual yanaşmaların milli hüquq sistemində və inzibati praktikalara ardıcıl şəkildə transferi şəhərsalma sahəsində idarəetmə keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, sosial ədalətin və ərazi balansının təmin edilməsinə, eləcə də dövlətin inkişaf strategiyalarının dayanıqlılığının artırılmasına real zəmin yaradır.

Beləliklə, WUF-13-ün Bakıda keçirilməsi şəhərsalma siyasətini yalnız qlobal diskursun predmeti kimi deyil, Azərbaycanın dövlət idarəçiliyində hüquqi, institusional və icra məsuliyyəti daşıyan sistemli fəaliyyət sahəsi kimi möhkəmləndirən strateji mexanizim rolunu oynayır.

Kəramət QƏNBƏROV,
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının müəllimi

Qədim Şirvanda cavanlaşan, gözəlləşən Ağsu

... Elə güman edirdim ki, rayon icra hakimiyyətinin başçısı Rövşən Bağirov səhbətə həyata keçirilmiş sosial-iqtisadi yönümlü tədbirlər, icra olunmuş layihələr, müxtəlif sahələrdə əldə edilmiş uğurlar və konkret göstəricilər barədə danışacaq. Çünki həmin istiqamətdə nə qədər işlər görüldüyünü yaxşı bilirdim.

Lakin rayon rəhbəri ictimai-siyasi məsələləri daha önə çıxartmağı məqsəduyğun saydı:

– Ötən il şanlı Zəfər gününün beşinci ildönümünü böyük fəxarət hissi ilə qeyd etdik. Bu münasibətlə keçirilən hərbi paradda son illər ərzində ordu quruculuğunda görülmüş işlərin bir hissəsi xalqımıza və bütün dünyaya nümayiş etdirildi. Son 5 il ərzində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri öz gücünü böyük dərəcədə artırmışdır. Yeni silahlar və texnika ilə təchiz edilmiş Ordumuz bu gün istənilən vəzifəni icra etməyə qadirdir.

Bu Qələbə dünyanın ən mötəbər ünvanı olan Amerika Birləşmiş Ştatlarının paytaxtında – dünyanın 1 nömrəli ofisi olan Ağ evdə ABŞ Prezidentinin iştirakı ilə təsdiqləndi. Beləliklə, 30 il ərzində əsas vəzifəmiz olan ərazi bütövlüyümüzün bərpası və bütün dünya tərəfindən bunun qəbul edilməsi məsələsi öz həllini tapmışdır. Bu gün isə bütün ölkə üzrə geniş quruculuq işləri aparılır, hər bir bölgədə inkişaf müşahidə olunur.

Bu yerdə rayon rəhbərinin dediklərinə əlavə edərkən ki, Ağsuda dövlətimizin müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü və suverenliyi uğrunda canlarından keçmiş şəhidlərin sayı 136, müharibə əlillərinin sayı 61, müharibə veteranlarının sayı isə 1161 nəfərdir. Onlara göstərilən diqqət və qayğı daim dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri olub. Öminliklə deyə bilərik ki, şəhid ailələrinin və qazilərin hamısının problemləri rayon rəhbərliyinin diqqət mərkəzindədir. Onlarla dəfələrlə görüşmüşəm. Həmişə ağırzolusu danışblar. Onlara göstərilən diqqətdən razı qaldıqlarını bildiriblər.

Bu şəhərə istər Şamaxıdan, istər Kürdəmirdən, istərsə də Göyçaydan – hansı istiqamətdən gəlsəm də, fərqləmir. Dərhal Şirvanın saz-söz ustadlarından olan Aşıq Şakirin “Kəndimiz” adlı qoşması və bu ulu ozanımızın unudulmaz səsi yada düşür.

Qızıldır hər qarış torpağın, daşın, Odur ki, dağlardan ucaq başın.

Şakirəm, hüsnünə min dastan qoşum, Layıqsan şeirə, sözə, kəndimiz!

Aşıq bu satirləri doğulub böyüdüyi Xəlilli kəndi haqqında yazmışdı. O Xəlilli ki, ötən ilin dekabrında Ərəbmehdibəy kənd ərazisi vahidinin tərkibindən çıxarılaraq yeni kənd statusu verilməsinin 25 ili tamam olmuşdu. O Xəlilli ki, rayon icra hakimiyyətinin başçısı Rövşən Bağirovun indi hesabatını vərəqlədiyimiz 2025-ci ildə sakinlərlə bir neçə dəfə görüşdüyü kəndlərdəndir.

Yadımdadır, ötən ilin avqustunda rayon rəhbərinin burada keçirdiyi sayyar qəbulunda vətəndaşlar tərəfindən kənddə elektrik təchizatının yaxşılaşdırılması, yeni tibb məntəqəsinin tikilməsi, suvarma arxlarının bərpası, işlə təminat, ünvanlı dövlət sosial yardımın verilməsi ilə bağlı xahiş və təkliflər səsləndirilmişdi. Ən başlıcası, Xəlilli camaatı aşığın “Hüsnünə min dastan qoşmaq” istədiyi kəndin daha da abad və firsəvən olması üçün əllərindən gələni edir.

O da yadıma düşdü ki, mən 14 il əvvəl – 2012-ci il mart ayının 3-də “Xalq qəzeti”ndə verilmiş “Ağsuda Aşıq Şakir Hacıyevin 90 illiyi qeyd olunmuşdur” adlı yazıda Şirvan camaatının bu müqtədir ustada olan sevgisinin miqyasını qələmə almağa çalışmışdım. O vaxt akademik Rafael Hüseyinov təkcə Aşıq Şakir haqqında deyil, bütövlükdə Ağsu haqqında necə danışmış-

Öyrəndik ki, həmin parkda müasir məşin və avadanlıqdan ibarət nəqliyyat-texnika parkı, yem zavodu, toxum fabriki, atlık və sütlük heyvandarlığın inkişafı məqsədilə kompleks fəaliyyət göstərir. 2024-2025 təsərrüfat ilində Aqroparkda 1192 ton buğda, 210 ton arpa, 318 ton dən üçün qarğıdalı, 3475 ton yaşıl kütlə qarğıdalı istehsal olunub. Eləcə də 1963 hektar sahədə fəaliyyət göstərən “Süsən Aqro” MMC-də 2024-2025 təsərrüfat ilində 1105 ton buğda, 1019 ton arpa və 643 ton dən üçün qarğıdalı istehsal edilib. Bundan başqa, ötən il rayonun iri fermer təsərrüfatları tərəfindən kənd təsərrüfatında tətbiq olunan müntəzəqqi metod və texnologiyalara xüsusi önəm verilib. Bunun nəticəsidir ki, damcı suvarma sistemi 1115 hektara, pivot suvarma sistemi isə 3246 hektara çatdırılıb.

Üç-dörd il əvvəl hansısa yazıda qeyd etmişdim ki, Ağsu rayonu aranı da, dağı da olan rayonlarımızdan, Ağsu şəhəri isə mərkəzindən cəyniədlı çayın keçdiyi şəhərlərimizdəndir. O zaman ağsulu hamkarlarımızdan biri soruşmuşdu ki, bəs Ağsu dolaylarını nə üçün demirsən? Axı 14 kilometr uzunluğunda olan həmin dolaylar uzun illərdir çoxsaylı bədii filmlərdə, ədəbi əsərlərdə, turist yazılarında öz əksini tapır.

Demişdim ki, təbiətin bu rayonun sakinlərinə bəxş etdiyi həmin gözəllik artıq ikinci plana keçmək üzrədir. Çünki bu gün insan əli Muğanlı – İsmayılı yolunun Ağsu ərazisindən keçən hissəsində – Ağsuçayın üstündə və Sanqalan dağının altında, sözün haqqı mənasında, möcüzəyəbənzər işlər aparır.

Mətbuatdan məlum olduğu kimi, həmin ərazidə Cənubi Qafqazın ən böyük asma körpüsünün tikintisi aparılır. Körpü Ağsuçay üzərindən, 4,5 kilometrlik Muğanlı – İsmayılı – Qəbələ avtomobil yolunun üzərində tikilir. Bu möhtəşəm mühəndislik qurğusunun uzunluğu 1135 metr, yerdən hündürlüyü isə 76 metrdir. Bildirilir ki, yol adıçkilən körpüdən sonra tuneldən keçəcək. Tikintisi başa çatmaqda olan tunelin uzunluğu isə nə az, nə çox düz 865 metr olacaqdır.

Bu tikintiyə hamıdan çox sevinənlərdən biri də mənəm. Çünki bölgə müxbiri kimi fəaliyyət göstərdiyim İsmayılı, Qəbələ, Oğuz, Şəki, Qax, Zaqatala və Balakən rayonlarına məhz bu yolla gedib gəlirəm. İndi həmin məsafəni həm xeyli tez başa vuracağam, həm də yolun bir kilometrədən çox hissəsinin 76 metr hündürlükdə qat edilməsinin özü gözəllik, romantika və adrenalin olacaq. Doğrudur, bu tikintiləri Ağsu rayonu yerinə yetirmir, amma o da faktıdır ki, istənilən cənəbi reportyor buradan hazırladığı materialda “Azərbaycanın Ağsu rayonunda yol-tikinti uğurları” ifadəsini mütləq dilə gətirəcək.

Rayonun iqtisadi göstəriciləri haqqında daha bir fakt: “Cənubi Qafqaz regionunda ən iri müəssisələrdən olan “Az-Granata” MMC-nin şirə və şərab emalı zavodunda ötən il 11 milyon 933 min kiloqram şirələr, 117,6 min dekalitr spirtli içkilər istehsal olunub. Bu göstəricilər 2024-cü illə müqayisədə şirə istehsalı üzrə 1 milyon 436 min kiloqram, spirtli içkilər üzrə 41,3 min dekalitr çoxdur. Müəssisənin məhsulları yerli bazarlarda satılmaqla yanaşı, dünyanın 11 inkişaf etmiş ölkəsinə də ixrac olunur. Bunların sırasında Amerika Birləşmiş Ştatları, Yaponiya, Almaniya, Kanada, Rusiya, Finlandiya, Belarus, Çin Xalq Respublikası, Avstraliya və digər ölkələr var.

Mirnemət Məmmədovla söhbət edirdim. Uzun illər bir yerdə işləmişik. Əslən Ağsunun Bozavand kəndindəndir. Atası Seyidağa Məmmədov uzun illər təsərrüfat rəhbəri olub. Rayonun sayılı-seçilən bir ziyalısı kimi onun bir sözüni iki elayən adama heç kəs rast gəlinməyib. Dəfələrlə görüşmüşdük. Bizi öz doğma balası kimi qarşılayardı. Ruhu sad olsun!

Mirnemət də təqaüdə çıxan kimi Bakıda qalmadı. Öz doğma yurd-yuvasına, Ağsuya qayıtdı. İndi burada yaşayır. Hər gedəndə mütləq görüşürəm. Rayonu o baş, bu baş gəzirək. Zövq alırıq. Hər dəfə söh-

bət düşəndə doğulduğu rayonun bugünkü günündən həvəslə danışır. Deyir ki, son illər Ağsuda görülmə işlərə baxanda adamın ürəyi quturla döyünür, hər yerdə yaradılmış gözəlliklərə baxıb heyran olursan.

Bu gün turistləri Ağsuya daha çox cəlb edən ünvanlardan biri də “Orta əsr Ağsu şəhəri” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğudur. Dostum danışdı ki, cənab Prezidentin

22 oktyabr 2019-cu il tarixli “Tarix-mədəniyyət qoruqlarının yaradılması haqqında” Sərəncamının üçüncü bəndi bizim üçün, sözün haqqı mənasında, bayram bayram əhvali-ruhiyyəli xəbər idi. Həmin sənədin preambulasında deyilirdi ki, Azərbaycanın qədim və orta əsrlər tarixi Şərq və Qərb mədəniyyətləri arasında körpü rolunu oynayaraq yüzillər boyu bəşər sivilizasiyasının inkişafına dəyərli töhfələr vermiş İpək Yolu ilə sıx şəkildə əlaqəlidir. Qədim şəhər yerləri, karvansaraylar, körpülər, qoruyucu qalaların qalıqları və memarlıq abidələri ilə zəngin Azərbaycan ərazisi bu gün də İpək Yolunun parlaq izlərini daşımaqdadır.

Mirnemət dediklərinə onu da əlavə etdi ki, cənab Prezidentin həmin sərəncamı ilə “Çıraqqala-Şəbran” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu, “Qədim Şəmkir Şəhəri” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu və Ağsu rayonunun tarixi ərazisi “Orta Əsr Ağsu Şəhəri” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu elan edilmişdi. 104 hektardan çox ərazini əhatə edən qoruq haqqında öyrəndiklərimizin hamısını qeyd etməyə imkan yoxdur. Ən yığcam olan məlumat isə bu cümlələrdən ibarətdir: **“Orta əsrlər Ağsu şəhəri XVIII əsrdə ərazisinə və əhalisinə görə Azərbaycanın ən böyük şəhərlərindən biri idi. 1735-ci ilin mayında Nadir şah tərəfindən Ağsu kəndi yaxınlığında tikdirilən qala uzun müddət bu bölgədə ən əhəmiyyətli iqamətgah olmuşdur. Nadir şahın bölgəyə təyin etdiyi hakimlər – Şirvan xanları bu qalada oturdular... XVIII əsrin məşhur səyyahları Samuel Qmelin, Biberşteyn, Bronevski və başqaları bu qala haqqında yazmışlar. Ağsuda iki dəfə tələ xəstəliyi yayılmış, xeyli insan bundan vəfat etmişdi. Şirvan xanları dövründə Ağsuda sənətkarlıq, ticarət, mədəniyyət xeyli inkişaf etmişdi.**

Bu da yurd, torpaq namusu olan bir ağsulunun dedikləri. Yəqin sizə də maraqlı oldu.

Bu tarixi faktları yada salandan sonra onu da əlavə edərkən ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 22 dekabr 2025-

ci il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycanın çoxəsrlik tarixə malik şəhərsalma və memarlıq mədəniyyəti ənənələrinin yaşadılması, eləcə də ölkədə bu sahədə yeni çağırışlara cavab verən müntəzəqqi yanaşmaların təşviqi və tətbiqinin genişləndirilməsi məqsədilə ölkəmizdə 2026-cı il “Şəhərsalma və Memarlıq İli” elan edilib. Öyrəndik ki, bu məqsədlə Ağsuda tərtib edilmiş Tədbirlər Planına uyğun olaraq rayonda tikinti, abadlıq-quruculuq işləri rayon icra hakimiyyətinin aidiyyəti şöbəsi, eləcə də rayonun aidiyyəti qurumları tərəfindən diqqət mərkəzində saxlanılır.

Rayon rəhbəri əmindir ki, 2026-cı ildə Ağsunun hələ də telefon rabitəsi və internet şəbəkəsi mövcud olmayan ucqar yaşayış məntəqələrinin telefonlaşdırılması və internet xidməti göstərilməsi üçün bütün imkan və vasitələrdən istifadə ediləcək. Eləcə də müəssisə, idarə və təşkilatlarda çalışanların iş şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün imkanlardan tam istifadə olunacaq, əhalinin sosial müdafiəsi və sosial təminatı ilə bağlı dövlət tədbirlərinin reallaşdırılması davam etdiriləcəkdir.

Rövşən Bağirovun fikrinə, bəzi iqtisadi çətinliklərə baxmayaraq, ağsululardan sonra da respublikada bütün sahələrdə aparılan sürətli inkişaf tədbirlərindən kənarda qalmayacaq. 2026-cı ildə qarşıya qoyulan vəzifələrin uğurla həll edilməsi üçün bütün imkanlardan tam və səmərəli istifadə edəcəklər.

Şirvan camaatının havanın çərşənbələr ərəfasında tez-tez dəyişməsinə xarakterizə edən belə bir ifadəsi var: “Hava açılında yaz olur, tutulanda qış”. Məhz həmin “yaz olan” günlərdə dağların güney yamacında, dərələrin gün düşən bucaqlarında əvvəlcə xırda göy çiçəklər, sonra isə titrək bənövşələr görünür...

...Yenə də çərşənbələr ərəfasidir və belə gözəl məqamda ağsulu dostum, sonralar qardaş kimi yaxın münasibətlərimiz olmuş Sabir Sarvanın “Bənövşə” şeiri yadıma düşür. Mən onun şeirlərini neçə məclisdə, nə qədər oxumuşamsa, bir Allah bilir.

Dəfələrlə ona irad tutmuşdum ki, nə üçün Ağsu barədə şeir yazmırsan? Bir dəfə də həmin etirazımı Ramiz Qusarçaylının yanında dilə gətirmişdim. Ramiz demişdi ki, Sabirin bütün şeirlərindən Ağsu ətri gəlir: “Onun “Bənövşə” şeiri Ağsu dağlarının, bağlarının, dərələrinin, düzlərinin ətrini vermirmir?”.

Xayalım toxunur dünənə gəlir, Ötənlər nə haya, nə üna gəlir, Gündə gözələrimin önünə gəlir, Mən o bənövşəni niyə dərmədim?! Duruşu hayalı, baxışı incə, Bir üzü gül idi, bir üzü qönçə, Yandırır-yaxacaq məni ölüncə, Mən o bənövşəni niyə dərmədim?!

Şeirir dərin qatlarına baş vurmasaq, hürkək, titrək bənövşənin boyu göz önündə canlanır, ətri varlığımıza hakim olur.

Bənövşə ətrli çərşənbələrin mübarək, Ağsu! Bu gününü tarixin kimi zənginləşdirən sakinlərinin yeni-yeni uğurlarını qələmə alaıq. İnşallah!

Gələnlə isə bu qədim və müasir şəhərin 60 yaşını vəsf edəcəyik. Çünki Ağsu 1967-ci ildə qədar şəhər tipli qəsəbə adlanmış, həmin ildə isə şəhər statusu almışdır...

İlqar HƏSƏNOV, XQ-nin bölgə müxbiri

Ordubadın tarixi zənginliyi İslam dünyasının da mənəvi sərvətidir

Fevralın 9–13-də Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə İslam Dünyası Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatının (ICESCO) İslam Dünyası İrs Komitəsinin 13-cü sessiyası keçirilir.

Mədəniyyət Nazirliyindən bildiriblər ki, sessiya çərçivəsində fevralın 11-də “Ordubad Tarix-Memariq Qoruğu”nun ICESCO-nun İslam Dünyası İrsinin İlkin Siyahısına daxil edilməsi barədə qərar qəbul olunub.

Qeyd edək ki, 1977-ci ildən tarix-memariq qoruğu elan edilmiş Ordubad şəhəri 24 oktyabr 2001-ci ildə UNESCO-nun Ümumdünya İrsinin İlkin siyahısına daxil

edilmişdir.

Ordubad şəhərinin ərazisində yerləşən abidələrin daha yaxşı qorunması, təbliği və idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi məqsədilə Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2024-cü il fevralın 21-də “Ordubad” Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu yaradılıb.

Ordubad şəhəri qədim tarixə malikdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azər-

baycanın incisi adlandırıldığı Ordubadın adına ilk dəfə V əsrin yazılı mənbələrində rast gəlinir. XVII əsrin əvvəllərində Ordubadda Cümə məscidi, mədrəsə, buxana, qeysəriyyə, hamam və karvansaraylar tikilmiş, Anbaras, Kürdatal, Üçtürəngi, Mingis və Sərsəhər məhəllələri, Ərəst meydanı ansamblı, üç meydan ətrafında örtülü bazar kompleksi salınmışdır. Ordubadın əsas su təchizatı olan kəhriz sistemi də bu dövrdə yaradılmışdır. Şəhərin küçə şəbəkəsi Cümə məscidinin yerləşdiyi mərkəzi meydandan şüa şəklində şaxələnərək müxtəlif məhəllələrin əsasını təşkil edir. XVII–XVIII əsrlərdə inşa edilmiş Cümə, Anbaras, Sərsəhər, Dilbər və Təkeşiyi məscidləri öz tarixi və mədəni əhəmiyyətini bu gün də saxlayır.

Ordubadın ICESCO-nun İlkin Siyahısına daxil edilməsi, həmçinin 2026-cı ildə ölkəmizdə elan edilmiş “Şəhərsalma və Memariq İli”nə mühüm töhfədir.

Növbəti mərhələdə Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən nominasiyanın ICESCO-nun Əsas Siyahısına daxil edilməsi istiqamətində işlər aparılacaq.

XQ

Bakı səhnəsində “Ruh”

Füzuli teatrının təqdimatı

Fevralın 18-də Akademik Milli Dram Teatrında Xalq yazıçısı Kamal Abdullanın “Ruh” əsəri əsasında hazırlanan eyniadlı tamaşa nümayiş olunacaq.

Bu, Füzuli Dövlət Dram Teatrının repertuarında olan və ötən ilin noyabrında premiyası keçirilən səhnə əsərinin Bakıda ilk nümayişidir. Tamaşanın quruluşçu rejissoru Mirzə Nicat, quruluşçu rəssamı Ellinaz Balaşova, musiqi tərtibatçısı Sənən Sevindikzadə, rejissor assistenti Gülgöz Soltanovadır. Əsərin əsas qayəsi insanın özünüdərək

Personajlar gerçək kimlikdən daha çox rəmzi mahiyyət daşıyır. Onlar qəhrəmanın mənəvi həlaltlarını, daxili parçalanmasını, qorxularını, ümidlərini və düşüncələrini təcəssüm etdirir. Ruh yalnız metafizik kategoriya deyil, həm də qəhrəmanın içindəki işıq, həqiqət və mənəvi axtarışın rəmzidir. Personajların ruhla qarşılaşması onların daxili tə-

prosesindən, onun öz ruhu ilə qarşılaşmasından və daxili aləmin dərinliklərinə enməsindən ibarətdir. Qəhrəmanla Ruh arasında aparılan dialoqlar, rəmzi səhnələr və təkrarlanan mistik motivlər insanın öz varlığına verdiyi sualların poetik ifadəsinə çevrilir. Əsərdə zaman və məkan sabit deyil. Hədislər bəzən keçmişə qayıdır, bəzən gələcəyə keçir.

mizlənməsinə, özünü tanımasına səbəb olur.

Tamaşada rolları aktyorlar Anar Buludov (Tərkî Dünya), Sevinc Məmmədova (Qorxacaq Qadın), Qaçaq Qarayev (Şübhəli Məxlük), Elçin Məmmədov (Narahat Adam), Əli Hüseynov (Ağciyər), Səbuhi Əhmədov (Kimsəsiz) oynayır.

Şahənə MÜŞFİQ

Mədəni irs babalarının könül əmanətidir

Mənəvi dəyərlərimiz milli varlığımızın əzəli və əbədi mövcudluq qaynağıdır

Xəbər verdikimiz kimi, Prezident İlham Əliyevin imzaladığı “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında” və “Mədəniyyət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə” 2025-ci il 30 dekabr tarixli qanuna əsasən, fevralın 1-dən etibarən ölkədə mədəni irsin korlanması və məhv edilməsi ilə bağlı məsuliyyəti əhəmiyyətli dərəcədə sərtləşdirən yeni qaydalar qüvvəyə minib.

Tarixin “üz qırıqları” olan qədim memariq abidələri yarandığı dövrün ictimai, mədəni və intellektual mühitini də özündə yaşadan yadigarıdır. Başqa sözlə desək, mədəni irs nümunələri xalqın təfəkkür tərz, estetik zövqü və dünyagörüşünü təsdiqləyən qənimət “pasport”lardır. Buna görə onların mühafizəsi həm milli kimliyimizin qorunması, həm də gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından xüsusilə önəmlidir.

Qanunvericiliyə edilən dəyişikliklərə əsasən, beynəlxalq təcrübə nəzərə alınaraq, daşınar və daşınmaz mədəni sərvətlərə qarşı törədilən cinayətlərin xarakteri və tətbiq olunan cəzalar təsbit edilib. Yeni qaydalarda mədəni sərvətlərlə bağlı cinayət əməllərinə görə hüquqi və vəzifəli şəxslərin də hüquqi məsuliyyəti artırılıb. Bundan əlavə, “Mədəni sərvətlərin ehtiyatsızlıqdan məhv edilməsi” əməlinin cinayət məsuliyyətinə səbəb olması müəyyən edilib və Cinayət Məcəlləsinə müvafiq maddə (246-1) əlavə edilib. Buna qədər bənzər əməllər İnzibati Xətalər Məcəlləsində təsbit olunurdu.

İnşaat və digər təsərrüfat işləri görülərkən tarix və ya mədəniyyət abidəsi aşkar edildikdə dərhal işləri dayandıraraq, bu barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqana (quruma) məlumat verilməməsi, həmçinin dəfənlərdə aşkar edilməsi və ya tapılması abidələrin dövlətə təhvil verilməməsi ilə bağlı İnzibati Xətalər Məcəlləsinə yeni 231.3-2-ci maddə əlavə edilib. Yalnız xüsusi mühafizə dərəcəsi tətbiq olunan deyil, dövlət tərəfindən mühafizə olunan bütün mədəni sərvətlərə qarşı törədilən əməllərə tətbiq olunan sanksiyalar isə proporsionalaşdırılıb.

Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə təsdiqlənən “Azərbaycan Mədəniyyəti – 2040” konsepsiyasında isə bu problem daha qlobal şəkildə əksini tapıb və işğaldan azad edilmiş ərazilərdə mədəni irsin, o cümlədən arxeoloji abidələrin qorunması ilə bağlı fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi də önə çıxarılıb. Sənədə əsasən, Mədəniyyət Nazirliyi AMEA, DTA, Şuşa Şəhəri DQİ, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə 2026-2030-cu illərdə mövcud vəziyyətin təhlilini, məlumatların sistemləşdirilməsini, tədbirlər planının hazırlanması və təsdiqini, mədəni irsin, o cümlədən arxeoloji, mədəni irsin, o cümlədən arxeoloji abidələrin qorunması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi və nəticələrin “e-culture” platformasına inteqrasiyasını təmin etməlidir.

Müasirliyimizin ölkədə mədəni irsin

korlanması və məhv edilməsi ilə bağlı məsuliyyəti sərtləşdirən yeni qaydalarla bağlı fikirlərini oxuculara təqdim edirik.

Aygün Arifi, Hüquq və İnsan Haqları İnstitutunun şöbə müdiri:

– Mədəni irs xalqın qanunla qorunan yaddaşı, keçmişinin ifadəsidir. Bu səbəbdən də onun qorunması təkcə mənəvi borc deyil, həm də ictimai öhdəlik kimi müəyyənləşdirilir. Uzun illər Ermənistanın işğalı altında qalmış Azərbaycan torpaqlarında düşmənlər tərəfindən çoxsaylı mədəni irs nümunələrinin dağıdılması və təhqir edilməsi, Azərbaycan kəndlərinin adlarının dəyişdirilməsi, tarixi irsin silinməsi, mədəniyyət abidələrinin dağıdılması, müqəddəs yerlərin və milli-mənəvi dəyərlərin məhv edilməsi mədəni hüquqların pozulması ilə nəticələnmişdir. Buna görə də mədəni irsin qorunması Azərbaycan xalqı üçün xüsusilə həssas əhəmiyyət kəsb edir.

Bu faktlar göstərir ki, mədəni irsin qorunması təkcə daxili məsələ deyil, həm də beynəlxalq məsələdir. Müasir beynəlxalq hüquqda mədəni mülkiyyətin qorunması məsələləri beynəlxalq sənədlərdə əks olunub. Belə ki, UNESCO-nun 1954-cü il tarixli “Silahlı münaqişə zamanı mədəni mülkiyyətin qorunması haqqında” Konvensiyası mədəni mülkiyyətin ümumi (dinc və müharibə dövründə) və xüsusi (yalnız müharibə dövründə) qorunma səviyyələrini müəyyən edir.

Konvensiyaya görə, dövlətlər mədəni mülkiyyətin dağıdılmasını, zərər görməsini və qanunsuz mənimsənilməsinə qadağan etməli və qarşısını almalıdır. Onlar, həmçinin bu mülkiyyətə qarşı düşmənçilik hərəkətlərindən çəkinməlidirlər.

Beynəlxalq səviyyədə mədəni irsin qorunmasına dair prinsipləri və həmin sər-

vətlərin qorunmasının strateji əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasında mədəni irsin qorunması sahəsində hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi məqsədilə mövcud normativ-hüquqi bazada mühüm dəyişikliklər edilib. Bu ayın 1-dən qüvvəyə minən həmin dəyişikliklər mədəni irsin qorunması sahəsində daha sistemli və

prinsipial yanaşmanın formalaşdırılmasına yönəlib.

Sözgedən dəyişikliklər mədəni irs obyektlərinin qorunmasına dövlət nəzarətinin gücləndirilməsini, bu sahədə hüquqpozumaların qarşısının alınmasını və preventiv təsir mexanizmlərinin effektivliyinin artırılmasını hədəfləyir. Qanunvericilikdə edilən yeniliklər nəticəsində mədəni irs obyektlərinə vurulan zərərə görə cinayət və inzibati məsuliyyətin differensiasiyası daha daqıq müəyyən edilmiş, sanksiyaların sərtləşdirilməsi yolu ilə bu əməllərin ictimai təhlükəlilik dərəcəsi hüquqi müstəvidə adekvat şəkildə qiymətləndirilmişdir.

Beləliklə, qəbul edilən dəyişikliklər mədəni irsin milli kimliyin və tarixi yaddaşın mühüm tərkib hissəsi kimi qorunmasına xidmət etməklə yanaşı, beynəlxalq hüquqi öhdəliklərə uyğun olaraq davamlı mədəni inkişafın təmin edilməsinə yönəlmis kompleks yanaşmanın formalaşdırılmasına zəmin yaradır.

Ancaq burada bir sualın meydana çıxması qaçılmazdır: Mədəni irsi yalnız cərimə və ya azadlıqdan məhrumetmə cəzasını qoruyur? Qanunun sərtləşməsi vacibdir, amma mədəni irsin qorunması üçün yetərlidir deyil. Çünki mədəni irs nümunəsini məhv edən təkcə düşmənlər, texniki vasitələr, avadanlıqlar deyil. Bəzən onu səssizlik, biganəlik, hər hansısa bir tarixi abidənin yanında yaşayan, amma onun dəyərini anlamayan insanın “məna nə” düşüncəsi də məhv edir.

Ölkəmizdə mədəni irsin korlanması və məhv edilməsi ilə bağlı məsuliyyətin sərtləşdirilməsi, əslində, cəmiyyətə ünvanlanan açıq bir mesajdır: Tarix sahibsiz deyil! Bu baxımdan qanunvericiliyi edilən dəyişikliklər yalnız hüquqi mexanizim kimi qiymətləndirilə bilməz. Bu, ictimai məsuliyyət çağırışıdır. Belə ki, mədəni irsin qorunması

insanların gündəlik davranışında, təhsil prosesində, ailədə formalaşan dəyərlərdə və mediada nümayiş olunan münasibətlə birgə mümkündür.

Əgər cəmiyyətdə bu münasibət formalaşmazsa, qanun yalnız baş vermiş pozuntulara reaksiya verəcək və nəticə olaraq, inzibati mübarizə ilə məhdudlaşacaq. Axı, əsas

məqsəd təkcə cəza tətbiq etmək deyil, mədəni irs nümunələrinin qorunmasına yönəlmis davamlı vərdiş və məsuliyyətin ictimai şüurda formalaşması, yəni pozuntuların səbəbini aradan qaldırılmasıdır. Bu gün qorunmayan tarix sabah öyrədilə və sevdirilə bilməz.

Daşı, divarı sındırmaq asandır, amma dağıdılan tarixi bərpa etmək mümkün deyil. Ona görə də bu məsuliyyət təkcə qanunda yox, hər birimizin vicadında yaşamalıdır.

Cavid Şahverdiyev, Azərbaycan Demokratik İslahatların İnkişafı Mərkəzi İctimai Birliyinin sədri:

– Mədəni irsin qorunması ilə bağlı hüquqi tələblərin artırılması və cəzaların sərtləşdirilməsi dövlətin, cəmiyyətin mədəni irsə təəssübəkə münasibətinin növbəti təzahürüdür. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət nəticəsində bir çox tarixi abidə bərpa olunub, beynəlxalq səviyyədə təbliğ edilib və onların bir neçəsi UNESCO-nun Ümumdünya Mədəni İrs Siyahısında öz yerini alıb.

Prezidentin imzaladığı müvafiq formən və sərəncamlar bu sahədə həm hüquqi-normativ çərçivənin formalaşmasında, həm də praktiki tədbirlərin icrasında xüsusi əhə-

miyyət daşıyır. Dövlət başçısının təşəbbüsü ilə qəbul olunan strateji sənədlər sırasında “Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Konsepsiyası”, “Azərbaycan 2020: Gələcəyə Baxış” İnkişaf Konsepsiyası və daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qorularının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair Dövlət proqramları vacib yer tutur.

Azərbaycanın mədəni irsin qorunması sahəsində qazandığı uğurlar, heç şübhəsiz, ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın da parlaq fəaliyyətinin nəticəsidir. Onun mühüm təşəbbüsləri sayəsində milli mədəniyyətimizin nadir nümunələri dünya ictimaiyyətinə təqdim olunub, Azərbaycan irsinin ümumbəşəri dəyər kimi qəbul olunmasına mühüm töhfə verilib. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsləri sayəsində mədəni irsə münasibət cəmiyyətin bütün təbəqələrində fərqli müstəviyə keçib, maarifləndirmə, mədəni diplomatiya və irsə sahib çıxmaq ənənəsi daha da güclənib.

Azərbaycanın mədəni irsin qorunması üçün təqəssallaşdırma və yeni texnologiyaların tətbiqi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu yanaşmalar vasitəsilə tarixi abidələr, sənət əsərləri və mədəni dəyərlər həm mühafizə olunur, həm də dünya səviyyəsində tanınırlar. Gələcəkdə texnologiyaların inkişafı ilə Azərbaycanın mədəni irsin qorunması və tanınması daha da effektiv olacaq.

Biz də bu mənəvi əmanətin qorunmasına yeni töhfələr vermək əzmindəyik. Bizim ictimai birliymiz Mədəniyyət Nazirliyinin 2025-ci il üzrə qeyri-hökumət təşkilatları üçün elan etdiyi qrant müsabiqələrində qalib olub və bu da vətəndaş cəmiyyətinin mədəni irsin qorunmasına fəal cəlb olunmasının nəticəsidir.

Bundan sonra da QHT olaraq, tədqiqat və sənədləşdirmə formatında Azərbaycanın dünya əhəmiyyətli daşınmaz tarix və mədəniyyət, arxeoloji abidələrin foto və video arxivinin yaradılması layihəsini həyata keçirmək niyyətindəyik. Bu həm mədəni irs nümunələrinin gələcək nəsillərə ötürülməsinə xidmət edəcək, həm də yerli və xarici ictimaiyyət internet üzərindən Azərbaycanın mədəni irs nümunələri ilə tanışlıq üçün canlı geniş imkanlar əldə edə biləcəklər.

Mütəxəssislərin qeyd etdikləri bir daha göstərir ki, yeni qaydalar mədəni irsin qorunmasına dövlət səviyyəsində verilən xüsusi əhəmiyyətin növbəti göstəricisidir və bu sahədə hüquqi məsuliyyətin gücləndirilməsinə xidmət edir. Söhbət tarixi abidələrdən, qədim tikililərdən, arxeoloji tapıntılarından, muzey eksponatlarından, bir sözlə, dövlətin qoruduğu bütün mədəni dəyərlərdən və onların qorunub zənginləşdirilməsindən gedir.

Əli NƏCƏFXANLI

XQ

İDMAN

“Qarabağ” – “Nyukasl”:
biletlərin qiymətləri

UEFA Çempionlar Liqasının pley-off mərhələsində Bakıda “Qarabağ” və İngiltərənin “Nyukasl” komandaları arasında keçiriləcək ilk oyuna biletlərin qiyməti açıqlanıb.

Dünən saat 12:00-dan satışa çıxarılan biletlərin qiyməti 10–1000 manat arasında dəyişib.

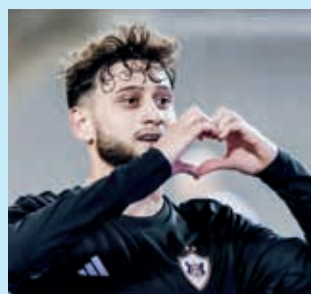
Standart biletlərin qiyməti 10, 15, 25, 35, 40, 50 və 75 manat təşkil edir. VIP sektorlar üçün biletlər 200, 250, 300 və 400 manat, VVIP sektorlar üçün isə 1000 manatdır.

Biletlər yalnız iTicket.az-n mobil tətbiqi və saytı üzərindən aldə edilo bilər. Stadionə giriş QR bilet ilə mümkün olacaq.

Qeyd edək ki, fevralın 18-də keçiriləcək “Qarabağ” – “Nyukasl” oyununu saat 21:45-də başlayacaq.

Nəriman Axundzadə – 1 milyon avro

ABŞ-ın “Kolambus Kryu” klubuna keçən Azərbaycan millisinin futbolçusu Nəriman Axundzadənin 2 həftədən sonra okeanın o tayına yollanacağı gözlənilir.

Bu barədə 21 yaşlı hücumçu ilə əməkdaşlıq edən futbol agenti Tural Əsgərov açıqlama verib. O, forvardın viza işləri tamamlanan kimi sözügedən ölkəyə gedəcəyini söyləyib: “Bu proses, təxminən, 2 həftə çəkəcək. Nərimanla 2 ildən çoxdur ki, işləyirik. ABŞ klubuna transferində də

yaxından iştirak etmişəm. “Kolambus Kryu” ilə danışıqlar bir ay davam edib”.

T.Əsgərov yığma üzvünün daha məşhur komandaya keçmək perspektivi barədə isə bunları söyləyib: “Ümumiyyətlə, belə proqnozlar verməyi xoşlamıram. Bu, bəzi məsələlərdən asılıdır. Gələcəkdə çox şey ola bilər. Necə olacağını birlikdə görəcəyik”.

Xatırladaq ki, Nəriman Axundzadənin ABŞ təmsilçisi ilə sözləşməsinin müddəti 2029-cu ilin yayınadək nəzərdə tutulub. “Kolambus Kryu” N.Axundzadə üçün “Qarabağ”a 1 milyon avrodan bir az çox ödəniş edəcək.

Qadın güləş millimiz Macarıstanda

Azərbaycanın qadınlardan ibarət güləş millisi Macarıstanda təlim-məşq toplanışına başlayıb.

Azərbaycan Güləş Federasiyasından verilən məlumata görə, Tatabanya şəhərində start götürən hazırlıq prosesində Macarıstan, Litva, Almaniya, Finlandiya, Yaponiya, Rusiya, Braziliya, Türkiyə, Estoniya, İtaliya və Rumıniyadan olan güləşçilər də iştirak edirlər.

Əsasən taktiki-texniki çalışmaların üstünlük təşkil etdiyi toplanışda baş məşqçi əvəzi Toğrul Əsgərov və böyük məşqçi Ağahüseyn Mustafayevin rəhbərliyi altında Əsmər Cankurtaran, Elnurə Məmmədova (hər ikisi 50 kq), Nərgiz Səmədova (53 kq), Jalə Əliyeva (57 kq), Günay Qurbanova (59 kq), Ruzanna Məmmədova (62 kq), Bircül Soltanova (68 kq) və Zəhra Kərimzadə (72 kq) yer alıb.

Qeyd edək ki, hazırlıq prosesi fevralın 21-dək davam edəcək.

Qabil YUSİFOĞLU
XQ

“Bakelektromaşın” ASC
səhmdarlarının nəzərinə!

31 mart 2026-cı il saat 11:00-da “Bakelektromaşın” ASC səhmdarlarının növbəti illik ümumi yığıncağı keçiriləcəkdir.

Ümumi yığıncağın gündəliyi:

1. ASC-nin idarəetmə orqanlarının yeni tərkibinin seçilməsi
 2. “Bakelektromaşın” ASC-nin 2025-ci il üzrə maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin nəticələrinə aid hesabatın dinlənilməsi və müzakirəsi
 3. ASC-nin əmlakının bölünməsi ilə bağlı aparılmış hazırlıq işləri, ilkin qiymətləndirmələr və mümkün variantlar barədə məlumatın dinlənilməsi, məsələnin əlavə araşdırılması məqsədilə növbəti ümumi yığıncağın gündəliyinə çıxarılması barədə qərar layihəsinin müzakirəsi
 4. Digər məsələlər.
- Əlaqə telefonu: 050-295-55-94.
- Yığıncaqda bütün səhmdarların iştirakı vacibdir.
- Ünvan: Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Qala qəsəbəsi, Qala stansiyası.

Beynəlxalq həyat

Vaşinqtonun Avropaya yeni yanaşması

ABŞ dövlət katibi Marko Rubio Münxen Təhlükəsizlik Konfransından sonra Slovakiya və Macarıstana səfər edəcək. Mütəxəssislərin sözlərinə görə, bu səfər göstərir ki, Vaşinqton Avropa siyasətində selektiv yanaşmaya keçir. Bu marşrut diplomatik protokolun adı davamı deyil, əksinə, ABŞ administrasiyasının Brüssellə artan fikir ayrılıqları fonunda qitə daxilində alternativ dayaqlara üstünlük verməsinin siyasi signalıdır. Vaşinqton faktiki olaraq “vahid Avropa” ilə deyil, öz prioritetlərinə daha uyğun gördüyü Avropa paytaxtları ilə işləməyə hazır olduğunu nümayiş etdirir.

Münxen Konfransı çərçivəsində kollektiv təhlükəsizlik və transatlantik həmrəylik ritorikası səslənsə də, dövlət katibi Marko Rubionun Bratislava və Budapeştə ayrıca da-

yanacaq kimi seçməsi ABŞ-ın Avropa İttifaqı rəhbərliyi ilə fundamental mübahisələr fonunda fərqli siyasi xətt yürüdən liderlərlə birbaşa koordinasiya ilə üstünlük verdiyini göstərir. Slovakiyanın Baş naziri Robert Fitso və Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban son illərdə Brüsselin enerji, Ukrayna və suverenlik məsələlərindəki kursunu açıq şəkildə tənqid edən əsas fiqurlardır. Politoloqlar Vaşinqtonun bu iki paytaxtla intensiv dialoqa getməsinə transatlantik münasibətlərdə

yeni balans axtarışının göstəricisi kimi xarakterizə edirlər.

Səfərin gündəliyində enerji təhlükəsizliyi xüsusi yer tutur. Avropa İttifaqının Rusiya enerji resurslarından sürətli imtina strategiyası qitədə qiymət artımları və bazar qeyri-sabitliyi ilə müşayiət olunur. Avropa Komissiyası yaşıl keçidi prioritet elan etsə də, elektrik enerjisinin yüksək və dəyişkən qiymətləri sənaye rəqabət qabiliyyətinə ciddi təzyiq yaradır. Bu şərəitdə Slovakiyanın Rusiya ilə nüvə yanacağı müqaviləsini ləğv etməmək qərarı və eyni zamanda, ABŞ-la, xüsusilə “Westinghouse” şirkəti ilə əməkdaşlığı genişləndirməsi pragmatik və çoxvektorlu enerji siyasə-

tinin nümunəsidir. Marko Rubionun Bratislavada aparacağı danışıqların əsas xətti məhz bu pragmatizmin Vaşinqtonla strateji çərçivəyə salınması olacaq.

Macarıstan istiqaməti isə daha mürəkkəb siyasi kontekstə malikdir. Apreldə keçiriləcək parlament seçkiləri təkcə daxili siyasi rəqabət deyil, həm də Avropa İttifaqı ilə Budapeşt

arasındakı uzunmüddətli qarşıdurmanın növbəti mərhələsi kimi qiymətləndirilir. Orban hökuməti Brüsselin siyasi və hüquqi mexanizmlər vasitəsilə təzyiq göstərdiyini iddia edir, Aİ strukturları isə Macarıstanda demokratik institutların vəziyyəti ilə bağlı narahatlıqlarını önə çəkir. ABŞ administrasiyasının bu həssas mərhələdə Budapeştə yüksək səviyyəli təmasları Vaşinqtonun Orbanı regionda mühüm tərəfdaş kimi görməkdə davam etdiyini göstərir.

Macarıstanın xarici işlər naziri Peter Siyartonun Brüssel və Kiyev arasında “hökumət dəyişikliyi koalisiyası” barədə açıqlamaları seçki mühtitinin nə dərəcədə siyasiləşdiyini

nümayiş etdirir. O, Ukrayna müharibəsi kontekstində Avropa liderliyini tənqid edərək, münəqişənin “Avropanın öz müharibəsi” kimi təqdim olunmasını sual altına alır. Bu ritorika Orban hökumətinin suverenlik və milli maraqlar diskursunu gücləndirməyə hesablanıb. Eyni zamanda, ABŞ Nümayəndələr Palatasının komitə araşdırmasında Aİ-nin Rəqəmsal Xidmətlər Qanunu çərçivəsində seçkiöncəsi müdaxilə iddialarının səsləndirilməsi transatlantik mübahisələri daha da dərinləşdirə bilər.

Budapeştəki seçkilər Tramp administrasiyası üçün də simvolik əhəmiyyət daşıyır. Orban Vaşinqtonla ideoloji və siyasi yaxınlığı gizlətmir, Tramp isə açıq şəkildə ona dəstəyini ifadə edir. Əgər Macarıstanda hakimiyyət dəyişikliyi baş versə, ABŞ-ın Avropadakı ən sadıq tərəfdaşlarından biri zəifləyər və ya kursunu dəyişər bilər. Bu baxımdan Marko Rubionun səfərini seçkiöncəsi siyasi balansın qorunmasına yönəlmiş diplomatik mesaj kimi də qiymətləndirənlər az deyil.

Beləliklə, ABŞ-ın Slovakiya və Macarıstan marşrutu seçməsi Avropa siyasətində diferensial yanaşmanın gücləndiyini göstərir. Vaşinqton Brüssellə struktur səviyyədə əməkdaşlığı davam etdirsə də, paralel olaraq qitə daxilində suverenlik və enerji pragmatizmi xəttini müdafiə edən paytaxtlarla əlaqələri dərinləşdirir. Bu, transatlantik münasibətlərin vahid blok modelindən çoxmərkəzli və maraqlar əsasında formalaşan yeni mərhələyə keçdiyini göstərir. ABŞ fərqli bir Avropa ilə işləməyi seçir – və bu seçim yaxın aylarda həm enerji siyasətində, həm də seçki proseslərində öz real nəticələrini verə bilər.

S.ELAY
XQ

ALLAH RƏHMƏT
ELƏSİN!

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin rəhbərliyi və kollektivi aparatın sabiq şöbə müdiri Tofik Xamedova atası

RASUL XAMEDOVUN

vəfatından kədərliandlıklarını bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Gəncə şəhəri 38, 39, 40 və 41 sayılı dairə seçki komissiyalarının sədrləri Mərkəzi Seçki Komissiyasının sədr müavini Rövzət Qasimova babası

VƏLİ QASIMOVUN

vəfatından kədərliandlıklarını bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

ETN Molekulyar Biologiya İnstitutunun direktoru, akademik İradə Hüseynova və institutun kollektivi biologiya elmləri doktoru, professor Əhad Nəbiyevə həyat yoldaşı

SVETLANA XANIMIN

vəfatından kədərliandlıklarını bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektorluğu, professor-müəllim heyəti və Həmkarlar İttifaqı Komitəsi iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi kafedrasının dosenti Roza Əliyevaya oğlu

RƏŞAD ƏLİYEVİN

vəfatından kədərliandlıklarını bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Şirvan şəhərindən İlqar Abbasov Milli Məclisin deputatı Günay Ağamalıya atası

FƏZAILAĞAMALININ

vəfatından kədərliandiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Şirvan şəhərindən İlqar Abbasov daxili işlər nazirinin birinci müavini Seyfulla Əzimova anası

SƏMƏRQƏND ƏZİMOVANIN

vəfatından kədərliandiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Şirvan şəhərindən İlqar Abbasov Səfərbərlik və Harbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin rəisi, general-mayor Mürsəl İbrahimova anası

SOLMAZ XANIMIN

vəfatından kədərliandiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Turizm və
Menecment Universiteti

dekan vəzifəsini tutmaq üçün

MÜSABİQƏ ELAN EDİR

Sosial İdarəetmə fakültəsi üzrə
- 1 yer

Elan qəzetdə dərc olunduğu gündən 1 ay müddətində sənədlər saat 10:00-dan 17:00-dək Azərbaycan Turizm və Menecment Universitetinin İnsan resursları şöbəsinə təqdim edilməlidir. Sənədlər hr@atmu.edu.az e-mail ünvanı vasitəsilə elektron qaydada da qəbul edilir.

Müsabiqədə iştirak etmək üçün tələb olunan sənədlər:

1. Rektorun adına ərizə
2. Kadrlar uçotunun şəxsi vərəqəsi (4x6 sm ölçüdə fotosəkillə)
3. Tərcümeyi-hal
4. Şəxsiyyət vəsiqəsinin surəti
5. Profilə uyğun olaraq ali təhsil, elmi dərəcə və elmi ad haqqında sənədlərin notariat qaydada təsdiqlənmiş surətləri

6. Elmi və elmi-metodiki işlərin siyahısı
7. Dekanın (namizədin) müvafiq struktur bölmənin inkişafı ilə bağlı platforması.

Müsabiqə elan olunan müəssisədə çalışan namizədlərdən isə yalnız aşağıdakı sənədlər tələb edilir:

1. Ali təhsil, elmi dərəcə və elmi ad haqqında sənədlərin surətləri
 2. Elmi və elmi-metodiki işlərin siyahısı
 3. Dekanın (namizədin) müvafiq struktur bölmənin inkişafı ilə bağlı platforması.
- Telefon: 564-42-33 (daxili-115).
Ünvan: AZ1072, Bakı şəhəri, K.Rəhimov küçəsi 822/23-cü məhəllə, otaq 103.
Qeyd: Namizədin göstəriciləri vəzifə tələblərinə uyğun gəlmədikdə və ya ərizənin verilmə müddəti bitdikdə sənədlərin qəbulundan imtina olunur.

Rektorluq

HAVA

Buludlu və küləkli cümə...

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumata görə, bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişkən buludlu olacağı, ararib tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi proqnozlaşdırılır. Cənub-qərb küləyi əsəcək, gündüz ararib güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 2-5, gündüz 10-15 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 758 millimetr civə sütunundan 754 millimetr civə sütununa enəcək. Nisbi rütubət gecə 70-80, gündüz 50-60 faiz təşkil edəcək.

Azərbaycanın rayonlarında hava şəraiti əsasən yağmursuz keçəcək. Bəzi yerlərdə ararib duman olacaq. Mülayim qərb küləyi əsəcək.

Havanın temperaturunun gecə 1 dərəcə şaxtadan 4 dərəcəyədək isti, gündüz 13-18 dərəcə isti,

dağlarda gecə 3-8 dərəcə şaxta, gündüz 5-10 dərəcə isti olacağı gözlənilir. Gecə və səhər bəzi dağlıq rayonlarda yolların buz bağlayacağı ehtimalı var.

Q.ƏLİYEV
XQ

DİREKTOR –
BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:
Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75 Mühəssiblik: 498-85-29
Məxul katib: 493-61-02 Email: xalqqazeti@gmail.com
Texniki şöbə: 493-59-64 info@xalqqazeti.az

+994 (51) 280-16-44

“Xalq” qəzeti redaksiyası” MMC-nin kompüter mərkəzində yığılıb və şəhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:
AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 2864
SİFARİŞ 212
QIYMƏTİ 60 qəpik

Növbətçi redaktor
Səbuhi MƏMMƏDOV
Çapa imzalanmışdır 00:00